

1983/84:118

Torsdagen den 5 april

Kl. 11.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

1 § Kompletteringsval till utskott och till riksdagens krigsdelegation

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

Centerpartiets partigrupp har med anledning av Claes Elmstedts avgång och gjorda avsägelser anmält följande nya företrädare, nämligen som ledamot i socialförsäkringsutskottet Gunhild Bolander, som ledamot i trafikutskottet Gösta Andersson, som suppleant i finans- och skatteutskotten Karl-Anders Petersson, som suppleant i justitie- och socialförsäkringsutskotten Ella Johnsson samt som ledamot i riksdagens krigsdelegation Rune Gustavsson.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i socialförsäkringsutskottet

Gunhild Bolander (c)

ledamot i trafikutskottet

Gösta Andersson (c)

suppleant i finansutskottet

Karl-Anders Petersson (c)

suppleant i skatteutskottet

Karl-Anders Petersson (c)

suppleant i justitieutskottet

Ella Johnsson (c)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Ella Johnsson (c)

ledamot i riksdagens krigsdelegation

Rune Gustavsson (c)

2 § Justerades protokollen för den 28 mars.

3 § Svar på fråga 1983/84:380 om fortsatt drift vid Matarengi Skinsprodukter i Övertorneå

Anf. 2 Försvarsminister ANDERS THUNBORG:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att trygga fortsatt drift vid Matarengi Skinsprodukter i Övertorneå.

Riksdagen beslöt våren 1981 att ett upprätthållande av en årligproduktion av 2–2,5 miljoner par läderskor skulle utgöra ett riktmärke för den fortsatta försörjningsberedskapen på detta område. Produktionen uppgick år 1983 till i storleksordningen 2 miljoner par.

Statsmakterna har under senare år avdelat betydande resurser för att trygga försörjningsberedskapen i fråga om läderskor. Under det av riksdagen för åren 1979–1981 beslutade särskilda effektiviserings- och omstruktureringsprogrammet lämnades således i olika former av lån till skoföretag ca 130 milj. kr.

Inom ramen för de resurser som statsmakterna årligen beslutar om ankommer det på överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) att vidta de åtgärder som är mest angelägna av försörjningsberedskapsskal.

Regler för ÖEF:s handläggning av dessa frågor finns bl. a. i förordningen (1982:517) om beredskapslån och beredskapsgaranti.

ÖEF har under de två senaste åren ingått avtal om upprätthållande av produktion och produktionskapacitet i skoindustrin under en femårsperiod. Avtal om beredskapslån träffades med ett tjugotal skoföretag. Kostnaderna för detta uppgår till ca 55 milj. kr. Det företag Paul Lestander nämner är enligt vad jag har upplysts om inte med bland dessa företag.

Jag vill i det sammanhanget nämna att ÖEF enligt den nyss nämnda förordningen skall hänskjuta ett ärende till regeringens prövning, om ärendet bedöms vara angeläget från handelspolitisk, sysselsättningspolitisk, regionalpolitisk eller industripolitisk synpunkt, eller om ÖEF av andra skäl finner att regeringen bör avgöra ärendet.

Mot denna bakgrund ser jag inget skäl för regeringen att vidta någon åtgärd i detta enskilda ärende. Jag har fullt förtroende för ÖEF:s kompetens att handha frågor av det här slaget.

Anf. 3 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar försvarsministern för svaret, även om jag långt ifrån är nöjd med innehållet.

*Om utlåningen till
privatpersoner för
skatteplanering och
spekulation*

Jag tänker inte gå in i någon diskussion om överstyrelsens för ekonomiskt försvar kompetens. Det här ser jag mer som en tendens.

Redan nu ligger den svenska skoproduktionen vid den undre gränsen för vad som enligt svaret anses skäligt. Matarengi Skinnprodukter har varit en av producenterna när det gäller vår försörjningsberedskap beträffande skor. Det här torde betyda att man redan nu är på väg att hamna under den bestämda nivån. På detta sätt utarmas lokala produktionsenheter. När det gäller det yttre försvaret betraktas ju Norrbotten som synnerligen viktigt, men Norrbotten blir mer och mer sårbart ju fler produktionsenheter som läggs ned där uppe. Det här är en produktion som påverkar sårbarheten. Herr talman! Ur den aspekten är svaret djupt otillfredsställande.

Man har inte fattat beslut om detta, men det har träffats en överenskomst om en höjning av försvarsanslagen. Då borde man naturligtvis också sätta målet högre när det gäller att minska sårbarheten. Det är mycket svårt att se att man är på väg åt rätt håll. Vårt ekonomiska försvar blir alltmer sårbart, och det ges inte den prioritet som svenska folket har rätt att fordra.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1983/84:421 om utlåningen till privatpersoner för skatteplanering och spekulation

Anf. 4 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Carl-Henrik Hermansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av vad som framkommit vid bankinspektionens undersökning av de stora lånen från banker, fondkommissionärer och finansbolag till privatpersoner för skatteplanering och spekulation.

Bankinspektionen har till uppgift bl. a. att övervaka att kreditinstitutens verksamhet utvecklas på ett sunt sätt och att när så behövs ingripa mot instituten. Bankinspektionen har efter sin undersökning av stora krediter till privatpersoner för skatteplanering och spekulation riktat kritik mot vissa kreditinstitut för att de lämnat alltför stora krediter för sådana ändamål. Inspektionen har samtidigt manat de kritiserade instituten till återhållsamhet med stora privatkrediter för nämnda ändamål. Sin syn på sådana krediter har inspektionen närmare utvecklat i sitt etikmeddelande nr 46. Vad inspektionen där anfört kan sammanfattas så, att kreditinstituten över huvud taget bör visa återhållsamhet med stora värdepapperskrediter om ändamålet är i huvudsak privatekonomiskt och det inte gäller finansiering av produktiva investeringar. Miljonkrediter bör normalt undvikas, om ej hänsyn till låntagarnas inkomst- och förmögenhetsförhållanden eller andra särskilda skäl medför att krediten framstår som försvarlig även från allmän synpunkt.

Bankinspektionens etikmeddelanden är i och för sig inte bindande. Om ett kreditinstitut inte följer vad som uttalats i ett sådant meddelande, kan det emellertid finnas skäl för inspektionen att i kraft av sina allmänna tillsynsbe-

Torsdagen den
5 april 1984

*Om utlåningen till
privatpersoner för
skatteplanering och
spekulation*

fogenheter ingripa mot institutet. Erfarenheterna visar att instituten normalt rättar sig efter vad inspektionen uttalat.

Jag kan i allt väsentligt ställa mig bakom den syn på kreditinstitutens långivning som bankinspektionen gett uttryck åt. Men jag vill tillägga att de förhållanden som avslöjats genom bankinspektionens undersökning är så pass uppseendeväckande att de kan behöva ytterligare granskas. Jag kommer i samband därmed också att överväga om några lagstiftningsåtgärder erfordras.

Anf. 5 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för finansministerns svar. Det finns väl inget avslöjande från storfinsansens värld som under de senaste åren orsakat så stark indignation bland allmänheten som uppgifterna om hur stora privatlån från olika finansinstitutioner använts av rika människor för att systematiskt minska sina skatter. Stat och kommun har lurats på skattebelopp som i stället övervältrats på lönarbetarna och andra hederliga skattebetalare. Det förfaringssätt som använts måste skarpt brännmärkas. Kritiken måste gälla både finansinstitutionerna och skattesmitarna.

Bankinspektionen har kritiserat 112 lånetransaktioner, var och en på 15 milj. kr. eller mera, den största på 250 milj. kr., sammantaget 4,2 miljarder kronor. Kritiken gäller sex affärsbanker, sex fondkommissionsbolag och tretton finansbolag. Bankinspektionen har beslutat att inte offentliggöra namnen på de kritiserade kreditinstitutet, ej heller på kredittagarna. Häremot har stark kritik riktats från olika håll. LO-tidningen skriver: "Det är en skandal om bankinspektionens granskning av miljonärernas privatlån förblir hemligstämplad. Regeringen bör omedelbart se till att den blir offentlig."

Bankinspektionen har hänvisat till sekretesslagen. Men i denna lags 8 kap. 5§ står: "Regeringen kan för särskilt fall förordna om undantag från sekretessen enligt första stycket 1, om den finner det vara av vikt att uppgiften lämnas." I 14 kap. 8§ står: "Regeringen får, förutom när det särskilt anges i bestämmelse om sekretess, för särskilt fall förordna om undantag från sekretess när det är påkallat av synnerliga skäl." Min första fråga till finansministern är: Avser regeringen att förordna om undantag från sekretessen, så att bankinspektionens granskning offentliggörs? Om regeringen icke vill göra detta, vilka är då skälen?

Jag anser det högst anmärkningsvärt att bankinspektionen först när en enskild journalist avslöjat förre justitieministern Ove Rainers stora skatteplaneringslån griper sig an med granskningen av den omfattande lånetrafik i detta syfte som tydligen varit vardagsmat under många år i banker och olika slags finansbolag. Detta tyder knappast på att bankinspektionen arbetat effektivt. Min andra fråga till finansministern är därför: Avser regeringen att vidta åtgärder för att på olika sätt, eventuellt genom personalförstärkningar eller personalförändringar, förstärka bankinspektionens verksamhet?

Det borde föreligga allmän enighet om att kreditinstitutens stora privatlån till skatteflykt och spekulation bör stoppas. Min tredje fråga till finansminis-

tern är: Avser regeringen att tillsätta en sådan snabbutredning som begärts av t. ex. LO, för att stoppa den systematiskt uppbyggda klippekonomi för miljonärer?

Nr 118

Torsdagen den
5 april 1984

Anf. 6 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Med anledning av Carl-Henrik Hermanssons frågor vill jag svara för det första att regeringen i dag har beslutat att bankinspektionen skall offentliggöra namnen på de kreditinstitut som har lämnat större lån till privatpersoner för skatteplanering eller spekulationsaffärer.

För det andra: Jag har vid överläggningar med bankinspektionen blivit upplyst om att bankinspektionen avkrävt de kreditinstitut som utsatts för kritik försäkringar om att de skall upphöra med det här slaget av kreditgivning. Bankinspektionen har också fått sådana försäkringar.

För det tredje: Bankinspektionen kommer att följa upp den här undersökningen, både i sin ordinarie granskningsverksamhet och genom nya särskilda undersökningar. För detta har bankinspektionen tillräckliga resurser.

Anf. 7 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag finner det självfallet mycket tillfredsställande – mot den bakgrund jag nämnde i mitt första inlägg – att regeringen fattat beslut om att namnen på de bankinstitut som lämnat de stora skatteflyktslånen skall offentliggöras.

Skatteflyktslånen är ju led i en omfattande verksamhet som går ut på att beröva stat och kommun stora skatteinkomster. Aftonbladet har beträffande miljoninkomsttagare i Stockholm genomfört en specialstudie, som avslöjat chockerande förhållanden. Var fjärde miljoninkomsttagare betalade mindre än 10 % i skatt. Och hälften av miljoninkomsttagarna betalade 1982 mindre än 30 % i skatt. Tidningen ställer med rätta frågan: "Hur ska det gå att få arbetare och tjänstemän att tåligt fortsätta betala en betydande del av sina begränsade inkomster i skatt när de rikaste – de som har mest att betala med – ges möjlighet att smita undan?"

De stora skatteflyktslån som avslöjats har bara varit en av de metoder som använts i detta syfte. Men hela verksamheten med dessa lån är ju oerhört flagrant. Att syftet varit skatteflykt förefaller svårt för någon att förneka. Det är självfallet tillfredsställande om bankinspektionen nu blir mera alert när det gäller att övervaka sådana här typer av skattesmiteri. Finns det inte möjlighet att redan nu ingripa, på grundval av det material man har?

Min fjärde fråga till finansministern är alltså: Anser inte finansministern att den generella skatteflyktsklausul, som riksdagen antagit, är tillämplig på den verksamhet med stora skatteplaneringslån som har avslöjats på detta sätt?

Anf. 8 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! De utredningar som skett på detta område har framför allt resulterat i förslagen från kommissionen mot ekonomisk brottslighet. Några speciella utredningar just med anledning av denna undersökning och vad som

*Om utlåningen till
privatpersoner för
skatteplanering och
spekulation*

Torsdagen den
5 april 1984

*Om avskaffande av
förbudet mot ut-
ländsk banketab-
ling*

där har framkommit ser jag i varje fall för dagen inte något skäl att göra.

När det gäller frågan om dessa transaktioners förenlighet med gällande skattelagar utgår jag från att skattemyndigheterna i vanlig ordning vid granskning av deklarationer och vederbörandes skatteförhållanden drar erforderliga slutsatser. Det ankommer inte på mig att agera skattedomstol.

Slutligen vill jag säga att de ingrepp mot skatteplanering och skatteflykt som hittills har gjorts förvisso har visat sig vara otillräckliga. Men eftersom kreditgivning spelar en så väsentlig roll i skatteplaneringen och skatteflykten anser jag att vi, om vi kan täppa till detta hål genom att bankernas, finansbolagens och fondkommissionärernas kreditgivning inriktas på produktiva ändamål, har tagit ett stort steg framåt.

Anf. 9 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag hoppas givetvis att finansministern får rätt i denna sin förhoppning. Men det är så, som jag sade inledningsvis, att de avslöjanden som har gjorts om de stora skatteflyktslånen har vållat mycket stark indignation bland allmänheten. Det är mycket farligt om regeringen underskattar vad som har avslöjats.

Jag vill här citera vad LO-tidningen framhållit i en ledande artikel i nr 13 år 1984: Gör inte regeringen eller riksdagen någonting åt det som hänt kan ingen politiker längre vädja till medborgarnas moral. Det är därför regeringens skyldighet att snarast redovisa vad banker och kreditinstitut sysslat med och stoppa den systematiskt uppbyggda klippekonomin för miljonärerna.

Jag instämmer helt i detta. Det första av dessa bägge krav, att vi måste få en öppen redovisning, har regeringen nu uttalat sig positivt om – regeringen skall vidta åtgärder. Men det återstår fortfarande att vidta åtgärder, och jag tror att en sådan här snabbutredning, som bl. a. LO-tidningen talat om, skulle vara i hög grad nödvändig.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:437 om avskaffande av förbudet mot utländsk banketablering

Anf. 10 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Karin Ahrland har frågat mig om jag är beredd att snarast föreslå att förbudet mot utländsk banketablering i Sverige avskaffas.

Inledningsvis vill jag erinra om att den svenska banklagstiftningen sedan år 1973 medger att utländska banker har representationskontor här i landet. F. n. är det ett tjugotal banker som fått tillstånd av regeringen att driva sådan verksamhet i Sverige. I jämförelse med andra länder i Västeuropa är dock vårt land ett av de mest restriktiva när det gäller utländska bankers etablering.

Regeringen tillsatte år 1983 en kommitté för att göra en översyn av kreditmarknadens struktur – kreditmarknadskommittén (Fi 1983:06). Efter-

som formerna för etablering av utländska finansinstitut i Sverige är av stor betydelse för strukturen på den svenska kreditmarknaden överfördes bl. a. frågan om etablering av utländska banker här i landet från banklagsutredningen till kommittén.

Kommittén kommer att behandla bl. a. frågan om utländsk banketablering med förtur. Jag har inhämtat att ett delbetänkande som tar upp denna fråga kommer att överlämnas till mig i början av hösten 1984. Efter sedvanlig remissbehandling kan ett förslag lämnas till riksdagen tidigast under våren 1985.

Det är givetvis för tidigt att nu uttala sig om vad kommitténs förslag kommer att leda till. Som jag påpekade redan i direktiven för kommittén kan enligt min mening etablering av utländska finansinstitut – t. ex. banker – i Sverige ge värdefulla tillskott till den svenska kreditmarknaden. En omfattande etablering av i synnerhet banker innebär emellertid en betydande institutionell omdaning. En ökad etablering av finansinstitut över gränserna får inte medföra att förutsättningarna för kredit- och valutapolitiken väsentligt försvåras genom internationella kapitalrörelser. Vidare måste de konkurrensmässiga effekterna bedömas. Frågan om utländska bankers etablering här i landet måste därför ingående belysas, innan man tillåter utländska banker att utvidga sin verksamhet i Sverige.

Anf. 11 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Med anledning av den sista meningen i svaret vill jag invända att frågan är ingående belyst. Det fanns, vilket framgick av den fråga jag ställde, ett nästan färdigt förslag till lagändring vid regeringskiftet 1982. Varför inte ta fram det i stället, så kan man genast få en ändring? Jag tyckte mig märka att finansministern inte är så absolut negativ till en etablering som jag ibland har fruktat, eftersom ett förslag i ärendet dröjer.

Jag har i min hand manuskriptet till ett tal om aktuell kreditpolitik, hållet av finansministern i den norska regeringen. Talet handlar om varför Norge nu givit utländska banker etableringsrätt i landet. I manuskriptet står det som ett enkelt konstaterande: "Av andre land i Europa er det bare Sverige og diktaturene i Øst-Europa som ikke tillater utenlandske banker."

Jag ber om överseende för min dåliga norska, men låt mig citera vidare:

"Jeg har sett i avisene at det i bankkretser er særlig engstelse for svenske banker i Norge. Til det vil jeg allerede nå si i fra at jeg for mitt vedkommende er innstillet på å prioritere banker fra de land hvor norske banker har lov til å slippe inn. Så blir det opp til svenske myndigheter hvor mange år det vil ta før en svensk bank slipper til i Norge."

Svenska banker har i dag egen verksamhet i många länder – om än inte i Norge. Det är bra att svenska banker har det. Det är också fullt naturligt, eftersom vi ju har svenska företag utomlands. Men mot den bakgrunden är det ganska orimligt att förbjuda utländska banker att bedriva motsvarande verksamhet här.

I morse hörde jag i radions program Nyhetsmorgon att utrikeshandelsmi-

*Om avskaffande av
förbudet mot ut-
ländsk banketabe-
ring*

*Om ett centrum i
Sverige för hjälp åt
tortyrskadade*

nistern i ett tal som han skall hålla i dag i Strasbourg kommer att göra propaganda för ett utvidgat ekonomiskt samarbete mellan länderna. Det uppfattar jag som en strävan att skapa internationalisering och jämlikhet mellan länderna, men det rimmar illa med det etableringsförbud vi tillämpar när det gäller utländska banker.

Det är också så att svenska banker inte har något intresse av ett nationellt monopol. De är öppna för konkurrens och stimulans. Varför skulle de inte kunna få anta den utmaning som det innebär?

Det är bra med ständiga tal om internationellt samarbete, men det vore viktigare att först se på vad som sker på den egna bakgården.

Jag inser, herr talman, att Kjell-Olof Feldt tyvärr inte vill göra någonting åt den här frågan i dag, men jag har noterat att han kanske lägger fram ett positivt förslag 1985. Om inte, kan han vara säker på att jag återkommer.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1983/84:423 om ett centrum i Sverige för hjälp åt tortyrskadade

Anf. 12 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Pär Granstedt har ställt en fråga till statsrådet Anita Gradin om regeringen är beredd att medverka till tillkomsten av ett centrum i Sverige för hjälp åt tortyrskadade.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Tortyr förekommer i flera länder varifrån människor tvingats fly för att söka asyl i Sverige. Detta medför att bl. a. en del av de latinamerikanska och kurdiska flyktingarna som finns här lider av sviterna efter ofattbart grym och förnedrande tortyr. Av flera skäl är det emellertid inte känt hur många tortyroffer som finns i Sverige.

Tortyr ger både fysiska och psykiska skador. Erfarenheterna från det centrum för rehabilitering av tortyroffer, som finns i Köpenhamn, tyder på att skadorna kan botas men att det kräver såväl somatisk som psykisk behandling. Erfarenheterna visar också att det är viktigt att familjemedlemmarna – och inte minst barnen – innefattas i rehabiliteringsarbetet.

Socialstyrelsen och Svenska röda korset har tagit initiativ till överläggningar med Stockholms län landsting i denna fråga. Det har därvid framkommit att Röda korset överväger möjligheterna att i Stockholm inrätta ett centrum för rehabilitering av tortyroffer och att man från landstingets sida är positiv till att vårdmöjligheterna för dessa människor förbättras.

Röda korsets och Stockholms läns landstings intresse för att förbättra möjligheterna till vård av tortyroffer är glädjande. Jag har också erfarit att man från Centrum för rehabilitering av tortyroffer i Köpenhamn är beredd att bl. a. i seminarieform hjälpa till i utvecklingsarbetet i Sverige. Socialstyrelsen deltar i överläggningarna i Stockholms län och följer utvecklingen på

området här och i Danmark. Det är enligt min mening ännu för tidigt att säga hur vården skall organiseras i landet i dess helhet, eftersom de lokala förhållandena är så olika. Jag anser det därför angeläget att de erfarenheter och kunskaper som efter hand vinnas kan systematiseras och delges sjukvårdshuvudmännen.

Anf. 13 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Sigurdsen för svaret på min fråga.

Vi har ju här i landet många flyktingar som i sitt hemland kanske har genomgått tortyr och som är i behov av vårdinsatser. Vi har också erfarenheter som visar att det går att ge effektiv hjälp till människor som har genomgått tortyr. Som statsrådet mycket riktigt påpekade behövs det ofta både somatiska och psykiska insatser för att hjälpa dem att komma över sviterna av misshandel, fysisk och psykisk, i det förflutna.

Centern har motionerat i Stockholms läns landsting om att landstinget skall engagera sig, och vi vet sedan tidigare att Röda korset har ett intresse av att medverka till att ett centrum för vård av tortyrskadade kommer till stånd. Vi har också här i riksdagen motionerat om att staten bör engagera sig, eftersom det är klart att om ett sådant här centrum inrättas, så kommer det inte bara att hjälpa invånare i Stockholms län – det måste rimligen stå till tjänst för hela landet.

Det finns redan nu ett centrum för hjälp åt tortyrskadade. Det ligger i Köpenhamn, som också nämns i svaret. Vi vet att även om man där eftersträvar att hjälpa skadade från hela Norden, så räcker inte kapaciteten till. Det är alltså mycket viktigt att vi verkligen får till stånd ett sådant här centrum också i Sverige.

Tonen i svaret uppfattar jag som positiv, men jag har egentligen inte fått något konkret svar på den fråga jag ställt. Vad jag frågade var nämligen om staten är beredd medverka till att ett sådant här centrum kan komma till stånd. En viss form av medverkan uttrycks naturligtvis i och med beskedet om att socialstyrelsen är inkopplad på förhandlingarna. Men det vore värdefullt att få ett klart besked om att staten, om det visar sig att det finns förutsättningar för att få till stånd ett centrum, också är beredd att ta sin del av ansvaret för de ekonomiska åtaganden som behövs för att ett centrum skall kunna förverkligas och då i en sådan skala att det inte bara kommer invånare i Stockholms län till del utan invånare i hela landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
5 april 1984

Meddelande om interpellationssvar

Om domänverkets skogsavverkningar i Norrbottens län

7 § Meddelande om svar på interpellation 1983/84:125

Anf. 14 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag vill anmäla att Per Westerbergs interpellation 1983/84:125 om avvecklingen av Zenit Shippings fartygsenheter på grund av mellankommande resor kommer att besvaras först den 24 april 1984.

8 § Svar på fråga 1983/84:443 om domänverkets skogsavverkningar i Norrbottens län

Anf. 15 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Paul Lestander har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att säkra jobben för domänverkets anställda.

Domänverket genomför under innevarande femårsperiod en sänkning av virkesuttaget i Norrbottens län med hänsyn till att tillgången på slutavverkningsskog minskar. Sänkningen kommer att fortsätta även under perioden 1985–1989. Denna neddragning av avverkningsmängderna får till följd att domänverkets personalstyrka blir för stor i förhållande till den verksamhet som bedrivs. Domänverket försöker på olika sätt att sysselsätta den övertaliga personalen, t. ex. genom avverkningsuppdrag. Trots detta torde en neddragning av personalstyrkan under den kommande femårsperioden komma att bli nödvändig. Enligt domänverkets bedömning kan en minskning av antalet anställda ske genom naturlig avgång.

Jag anser inte att det finns något behov av särskilda åtgärder från min sida i den aktuella situationen.

Anf. 16 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Jag tackar Roine Carlsson för svaret på min fråga.

I samband med besluten om undantagsområden vid kemisk lövröjning har domänverkets företrädare vid flera tillfällen hotat med en minskning av antalet jobb i berörda kommuner. När det gäller förhållandena i Norrbotten kan följande nämnas om skogsvårdsläget för domänverket. Exempelen avser 1983.

Verket har i jämförelse med andra skogsägargrupper den mest omfattande stamkvistningen. Det aktuella året står man för den ojämförligt största satsningen på kvalitetsproduktion. Lika dominerande ställning innehar verket när det gäller gödningen. I fråga om den kemiska lövbekämpningen innehar man en ledande ställning. Men trots att domänverkets skogar till största delen finns inlandet och i mellanbygden, har man en mycket lägre skogsodlad andel än övriga kategorier av skogsägare. Man har en tendens att förlita sig på självföryngring, och det är djupt oroande. Goda fröar i de aktuella områdena, med hänsyn till både klimat och höjdläge, är mycket sällsynta. Trots detta avser inte Roine Carlsson att vidta några som helst åtgärder.

Till bilden hör också att det i Karesuando kommun finns en kalareal på

5 000 hektar mark som spontanavverkats. Enligt tidningen Bonitet avser man f. n. inte att göra några insatser över huvud taget där. Andelen skogsodlingsareal uppgick för domänverkets skogsinnehav i Norrbotten år 1983 till 58 %. Den bästa skogsägargruppen när det gäller skogsodling, nämligen bolagen, har en skogsodlad andel på 92 %. Det är siffror som borde mana till en vilja att satsa på ökad verksamhet. Man kan naturligtvis också utveckla arealer med stamkvistning, och man kan öka dikningen. Domänverkets insatser i Norrbotten utförs i huvudsak inom redan anlagda bestånd i form av gödning och stamkvistning, medan man har uppenbara brister i själva skogsanläggningsverksamheten – den som på sikt skall garantera virke i domänverkets skogar.

I det läget vill Roine Carlsson inte vidta några åtgärder. Det är häpnadsväckande.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1983/84:413 om den arbetsmarknadspolitiska betydelsen av en eventuell nedläggning av tandläkarhögskolan i Malmö

Anf. 17 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Ulla Tillander har, med hänsyn till den arbetsmarknadsmässiga situationen och den höga arbetslösheten i Malmöhus län, frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder om beslutet om nedläggning av tandläkarhögskolan i Malmö kommer till stånd.

Mot bakgrund av den nuvarande arbetsmarknadssituationen och bedömningar av den framtida efterfrågan på tandläkare, har riksdagens utbildningsutskott beslutat föreslå riksdagen att minska tandläkarlinjen med 120 nybörjarplatser. Antalet platser föreslås minskas med 60 i Malmö, 40 i Göteborg och 20 i Umeå. Detta betyder att tandläkarutbildningen i Malmö kommer att avvecklas med början budgetåret 1984/85, om riksdagen följer utskottets förslag.

Jag är väl medveten om det kärva arbetsmarknadsläget i Malmö. För att det ökade behovet av arbetsmarknadsutbildning skall kunna tillgodoses kommer ett nytt AMU-center att byggas i kommunen. Vidare är Malmöhus län föremål för en särskild satsning som initierats av dataeffektutredningen för att främja användningen av elektronik och data i länet. Malmö är också prioriterat av arbetsmarknadsstyrelsen genom att kommunen får högre tilläggsbidrag än landet i övrigt vid beredskapsarbeten av investeringskaraktär.

Inom arbetsmarknadsdepartementet följer vi utvecklingen i Malmö noggrant. Om den eventuella nedläggningen av tandläkarhögskolan i Malmö kommer att föranleda ytterligare arbetsmarknadspolitiska insatser i kommunen kan jag i dagsläget inte ge något besked om.

Om den arbetsmarknadspolitiska betydelsen av en eventuell nedläggning av tandläkarhögskolan i Malmö

Torsdagen den
5 april 1984

*Om den arbets-
marknadspolitiska
betydelsen av en
eventuell nedlägg-
ning av tandläkar-
högskolan i
Malmö*

Anf. 18 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Så sent som någon månad före jul förelåg en majoritet här i riksdagen för att tandläkarhögskolan i Malmö skulle vara kvar. Någon gång under februari skedde en drastisk förändring: fakulteten i Malmö skulle plötsligt läggas ned. Förändringen skedde genom att socialdemokrater och moderater fann varandra.

Att beslutet i riksdagens utbildningsutskott slog ner som en bomb i Malmö är ganska lätt att förstå, med tanke på den arbetsmarknadsmässiga situation som råder i Malmö. Med kännedom om den arbetslöshet som har drabbat Malmö och Malmöhus län framstår förslaget som särdeles illa underbyggt. Och det står enligt min mening i direkt motsats till den målsättning som riksdagen antog 1982 och som angav de riktlinjer som skulle vara vägledande i regionalpolitiken.

Jag kan inte tänka mig annat än att arbetsmarknadsministern – och det framgår också av svaret – är väl underrättad om arbetsmarknadsläget i Malmöhus län. Men jag vill ändå passa på att med några belysande siffror friska upp minnet. Vid en eventuell nedläggning av tandläkarhögskolan kommer 500 personer att drabbas, kvinnor mest. Av de fyra orter som i dag har tandläkarutbildning, Stockholm, Umeå, Göteborg och Malmö, har Malmö den i särklass högsta arbetslösheten, och den är speciellt accentuerad bland kvinnor. Kvinnoarbetslösheten är mer än dubbelt så hög i Malmö som i Umeå och Göteborg och fyra gånger så hög som i Stockholm – närmare bestämt 1,4 % i Stockholm och 5,6 % i Malmö.

Man kan också notera att i Malmö är den relativa arbetslösheten högre bland kvinnor än bland män, till skillnad från vad som är fallet i de tre övriga kommuner som jag nämnt. Jämfört med februari 1983 kan en viss förbättring av den öppna arbetslösheten skönjas i februari 1984 när det gäller Stockholm, Umeå och Göteborg men inte när det gäller Malmö.

Dessa argument är vid det här laget mycket väl kända, men ändå vill man upprepa dem i förhoppningen att tunga argument kan förändra en hård verklighet på samma sätt som droppen kan urholka stenen.

När det nu borde tas regionalpolitiska hänsyn beträffande möjligheterna att få arbete, så framstår förslaget om nedläggning av tandläkarhögskolan i Malmö som orimligt, särskilt som det föreligger alternativ avseende sparåtgärder och avseende nedskärningen av antalet platser inom det här området.

Statsrådet räknade upp en del åtgärder som är bra i och för sig, åtgärder som är behövliga utan en eventuell nedläggning av tandläkarhögskolan. Men jag vill ändå erinra om att den bästa arbetsmarknadsmässiga åtgärd som kunde vidtas i den här situationen naturligtvis vore att skona skolan från nedläggning. Därför vill jag sluta med att ställa en följdfråga:

Är arbetsmarknadsministern beredd att inom sitt parti arbeta för en omprövning av förslaget om nedläggning av tandläkarhögskolan?

Ett positivt svar härvidlag skulle väcka berättigat jubel i hela Malmöhus län – det kan jag försäkra.

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Situationen på arbetsmarknaden är allvarlig i Malmöhus län, som Ulla Tillander säger och som jag också framhöll i svaret. Men samtidigt är det ändå så att vi kan se en liten ljusglimt även i Malmö och inte bara i de andra kommuner som Ulla Tillander talade om. Också i Malmöhus län har vi ju haft en nedgång av den öppna arbetslösheten under de första månaderna i år.

Sedan är det naturligtvis så att nedläggningen av den här skolan kommer att ske successivt. Verksamheten kommer att hållas i gång, med en successiv minskning under budgetåren 1984/85, 1985/86 och 1986/87. Det är självfallet i dag omöjligt att förutse vilka eventuella åtgärder på arbetsmarknadspolitiskens område som härvid kommer att behöva sättas in.

Jag vill slutligen framhålla att frågan om tandläkarutbildningen givetvis måste bedömas framför allt från andra utgångspunkter än den lokala arbetsmarknadssituationen.

Anf. 20 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Att jag i en diskussion med arbetsmarknadsministern främst framhåller de arbetsmarknadspolitiska skälen utesluter naturligtvis inte att det också finns andra tungt vägande argument, som jag kort kan nämna.

Det första skälet är att tandläkarhögskolan i Malmö när det gäller forskning och undervisning ligger på en nivå som fått internationellt erkännande. Detta har naturligtvis också sin betydelse för sysselsättningen.

Det andra skälet är att människor i södra Sverige också i fortsättningen behöver tandläkare.

Det tredje skälet är att det för unga människor i den region som södra Sverige utgör även fortsättningsvis bör finnas en möjlighet att välja tandläkarbanan.

Det är inte underligt att detta nedlägningsförslag väcker vrede, bitterhet och harm. Man har en känsla av att stora värden spolieras och att det sker på ett mycket godtyckligt och oöverlagt vis och dessutom på ett ur regionalpolitisk synpunkt orättvist sätt, när man nu vet att det finns alternativ.

Det svåra arbetsmarknadsläget i Malmöhus län – som Anna-Greta Leijon verifierar i sitt svar – har arbetsmarknadsministern naturligtvis speciella förutsättningar att förstå. Det är så att säga fråga om ett sista kort, och vi lägger fram det i förhoppningen att arbetsmarknadsministern verkligen skall få en allvarlig tankeställare och bidra till att den här frågan övervägs på nytt.

Jag vill återigen understryka att den viktigaste arbetsmarknadsmässiga åtgärden faktiskt är att skona tandläkarhögskolan. Därför vill jag än en gång fråga om Anna-Greta Leijon är öppen för att hjälpa till, så att det kan bli en omprövning med anledning av framför allt de argument som jag här anfört.

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Låt mig – för att vi skall få litet grand proportion på de olika uppgifter som framförs – säga att en nedläggning av tandläkarhögskolan, om den blir av, skulle röra uppskattningsvis 500 personer. Det är fråga om en

Torsdagen den
5 april 1984

*Om enskilda be-
redskapsarbeten*

successiv neddragning under tre budgetår.

Samtidigt gör vi i dag i Malmöhus län mycket omfattande arbetsmarknads- politiska insatser. I februari månad var över 7 000 människor i beredskapsar- bete, närmare 3 000 i arbetsmarknadsutbildning. Vi hade därutöver många undomar i ungdomslag. Vi hade över 2 000 anställda i Samhällsföretag och över 3 000 personer anställda med lönebidrag. Med eller utan den här successiva neddragningen av tandläkarhögskolan kommer vi att behöva vidta omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Malmöhus län.

Det är självklart att det i grunden är helt andra faktorer som bestämmer arbetsmarknadsläget i Malmöhus län än denna tandläkarhögskolas vara eller icke vara.

Anf. 22 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! 500 personer är anställda på tandläkarhögskolan – eller 330 årsarbetare. Det är alltså en mycket stor arbetsplats. Det är svårt att finna alternativt sysselsättning för så många människor.

Jag vill anknyta till det beslut som riksdagen fattade häromåret om att det är viktigt att ta regionalpolitiska hänsyn och återigen fråga arbetsmarknads- ministern: Anser statsrådet att nedläggningen av tandläkarhögskolan i Malmö är förenlig med den arbetsmarknadsmässiga situationen i Malmö, jämfört med t. ex. situationen i Stockholm, och att den är förenlig med den höga arbetslösheten i Malmöhus län?

Överläggningen var härmed avslutad.

**10 § Svar på frågorna 1983/84:438 och 455 om enskilda beredskaps-
arbeten**

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Karin Andersson har frågat mig om jag är beredd att redogöra för hur riksdagens beslut i höstas angående enskilda beredskapsar- beten har utfallit i praktiken.

Elver Jonsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen har vidtagit för att en korrekt information skall nå ut på fältet och för att den smidigare och snabbare handläggningen av enskilda beredskapsarbeten skall förverkligas.

Det är ännu för tidigt att kunna redovisa något definitivt utfall för de enskilda beredskapsarbeten till vilka 50 % bidrag utgår. För enskilda beredskapsarbeten varom beslut fattades före årsskiftet och som fortsätter under år 1984 utgår 75 % i bidrag. I februari i år fanns 16 000 personer i sådana arbeten. I april månad beräknas 5 000 personer ha denna typ av enskilda beredskapsarbeten.

De enskilda beredskapsarbetena med 50 % bidrag har hittills haft en mycket liten omfattning. I februari fanns knappt 200 personer i sådana arbeten. Detta kan jämföras med rekryteringsbidraget, som i februari hade utnyttjats för drygt 6 600 personer.

Arbetsmarknadsstyrelsen har ännu inte gjort någon beräkning av hur bidraget har fördelat sig på olika anställningsformer.

När det gäller Elver Jonssons fråga vill jag inledningsvis påpeka att det är arbetsmarknadsstyrelsen som skall se till att informationen når ut till bl. a. arbetsförmedlingen. Enligt 112 § arbetsmarknadskungörelsen får arbetsmarknadsstyrelsen sedan årsskiftet delegera beslutanderätten i ärenden angående enskilt beredskapsarbete till arbetsförmedlingen. Styrelsen har beslutat att distriktsarbetsnämnderna skall avgöra sådana ärenden.

Den felaktiga information som Elver Jonsson har pekat på finns mycket riktigt i en personalinformationskrift, som dock inte är en föreskrift för arbetsförmedlingen. Jag kan bara beklaga att den felaktiga texten inte rättades till innan skriften gavs ut. Jag vill emellertid samtidigt betona att alla förmedlingar på annat sätt fått kunskap om vad som gäller för enskilda beredskapsarbeten.

Anf. 24 KARIN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag skall be att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. I regeringens proposition i höstas om särskilda sysselsättningsåtgärder hade föreslagits att de s. k. enskilda beredskapsarbetena skulle slopas och ersättas med rekryteringsplatser. Efter motioner från olika partier, bl. a. från centerpartiet, enades arbetsmarknadsutskottet om att inte acceptera regeringens förslag på den punkten. Riksdagens enhälliga beslut i december blev också att de skulle vara kvar tillsammans med de nya rekryteringsplatserna. Precis som utskottet skrev är det primära syftet med de enskilda beredskapsarbetena att ge ungdomar sysselsättning, som ger dem praktik och arbetslivserfarenhet. I stor omfattning har följderna blivit att ungdomar har fått anställning hos resp. arbetsgivare. Utskottet pekade särskilt på att placering i enskilt beredskapsarbete kunde vara en smidig stödform för personer med särskilda svårigheter på arbetsmarknaden.

Jag ställde min fråga mot bakgrund av uppgifter om det mycket låga antal personer som under årets första månader placerats i enskilda beredskapsarbeten, uppgifter som arbetsmarknadsministern här har verifierat. Jag ställde också frågan mot bakgrund av uppgifter jag själv fått av arbetsförmedlingspersonal om att man nu enbart satsar på placering i arbete med rekryteringsstöd. Det är inte så svårt att förstå att så sker när man i AMS Personalinformation nr 1/1984, som gavs ut så sent som den 3 februari 1984, helt frankt skriver:

”Från den 1 januari ersätts de enskilda beredskapsarbetena av ett rekryteringsstöd (rekryteringsplats) till enskilda företag.”

Det är häpnadsväckande att riksdagens beslut på detta klart oriktiga sätt förmedlas till arbetsmarknadsverkets handläggande personal. Jag hoppas att det är ett olycksfall i arbetet. Arbetsmarknadsministern har beklagat det som har inträffat och säger att riktig information har gått ut. Jag är lite osäker på om den informationen verkligen har nått den handläggande personalen. Jag har uppfattat att det fortfarande finns arbetsmarknadspersonal som agerar som om de inte visste om riksdagens beslut.

En annan sak som kan påverka handläggningen bygger också på delvis missvisande information. Det påstås att handläggningen är så mycket enklare vid placering i arbete med rekryteringsstöd. Enskilda förmedlare kan då besluta, medan enskilda beredskapsarbeten skall beslutas av distriktsnämnden. Arbetsmarknadsutskottet skrev emellertid på annat sätt i sitt betänkande. Jag återkommer till det i nästa replik.

Anf. 25 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar först för svaret. Min fråga hade två delar, dels vad regeringen har gjort för att den korrekta informationen skulle nå fältet, dels vad som har gjorts för att en smidig handläggning skulle uppnås.

I ett tidigare inlägg har Karin Andersson pekat på vad som hände. Riksdagen avvisade ju regeringens förslag om att enskilda beredskapsarbeten skulle upphöra. I enlighet med motioner från bl. a. folkpartiet beslöt ju riksdagen enhälligt att vi skulle behålla dem som en kompletterande åtgärd vid sidan av de nya rekryteringsplatserna. Orsaken till att utskottet och riksdagen såg så positivt på att de enskilda beredskapsarbetena skulle finnas kvar var att ungdomarna i mycket hög grad får en fortsatt fast anställning. Vi skrev att det är särskilt värdefullt på grund av de möjligheter beredskapsarbetena erbjuder när det gäller en breddning av arbetslivserfarenheterna. Vidare skrev vi att det från den synpunkten är motiverat att behålla dem vid sidan av anställningar med rekryteringsstöd. Det poängterades att man därigenom skulle få snabba och obyråkratiska beslutsgångar vid handläggning av ärenden om anvisning av arbetssökande till enskilda beredskapsarbeten.

Med tanke på, herr talman, att förutsättningarna var radikalt förändrade genom att regeringens förslag avvisades och riksdagen fattade ett nytt beslut var det naturligtvis viktigt att en korrekt information gick ut. Därför är det så överraskande – jag vill gärna säga detta till arbetsmarknadsministern – att denna elementära information inte har kunnat förmedlas av arbetsmarknadsverket. Att man i ett informationscirkulär kan läsa direkt vilseledande uppgifter är från saklig synpunkt att djupt beklaga. För arbetsmarknadsverket torde det vara närmast genant, särskilt då man från det verket i serviceprogram och i högtidliga proklamationer berömmar sig av att man skall förenkla och minska på de administrativa insatserna till förmån för det praktiska arbetet.

Av svaret framgår att mitt påstående om en felaktig information tyvärr var riktigt. Arbetsmarknadsministern har beklagat den och hänvisar till att AMS har ansvaret. Jag skulle ändå vilja vädja till arbetsmarknadsministern att ta någon form av kontakt med verket så att sådant här inte upprepas. Det har ju hänt också tidigare. Det vore värdefullt med en kompletterande information så att inga missförstånd råder på fältet.

Anf. 26 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Skälen till att så få enskilda beredskapsarbeten enligt det nya systemet är i praktisk funktion är framför allt två. Först och främst är väldigt

många kvar i det gamla systemet. Den dominerande formen av arbetsmarknadspolitiska åtgärder på den privata sektorn är fortfarande enskilda beredskapsarbeten enligt det system som vi hade tidigare med 75 % i bidrag. I svaret redovisar jag februarisiffrorna. Den informationen gäller också mars, även om det har varit en nedgång.

Det andra skälet är att av dessa rekryteringsplatser förmodligen ganska många i praktiken har samma anställningsform som i de enskilda beredskapsarbetena. Jag skulle nog vilja påstå att det i verkligheten finns en utbytbarhet. Detta är de väsentliga förklaringarna till att det finns så få platser. Sammantaget kan man konstatera att enskilda beredskapsarbeten i någon form fortfarande är det dominerande inslaget när det gäller arbetsmarknadspolitiska åtgärder på den privata sidan.

Jag beklagar gärna denna information. Men det är ingen officiell av arbetsmarknadsverkets ledning sanktionerad information. Detta är en information som har gått ut från personalenheten. Det är naturligtvis beklagligt. Men jag tror att det inte är möjligt vare sig för mig eller för någon annan att kunna garantera att misstag av detta slag aldrig skall ske. Vi har inga förutsättningar att kunna läsa igenom all information. Den officiella riktiga versionen av riksdagens beslut gick ut från arbetsmarknadsstyrelsen till platsförmedlingarna den 22 december. Där finns riksdagens beslut helt korrekt återgivet. Det är ett väldigt snabbt redovisat beslut.

Anf. 27 KARIN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för detta ytterligare förtydligande. Nu säger Anna-Greta Leijon att den information som gick ut i februari inte var officiell. Jag är medveten om detta. Det var ett personalmeddelande. Arbetsmarknadsministern hänvisar till den officiella riktiga redovisning av riksdagens beslut som arbetsmarknadsstyrelsen gav den 22 december. Jag har den här. Den är riktig när det gäller beslutet om att enskilda beredskapsarbeten finns kvar. Men jag tycker inte att den är riktig när det gäller den starka rekommendationen från utskottet att man även för enskilda beredskapsarbeten skall tillämpa en smidigare handläggningsform. I informationen står helt klart:

”Beslut om rekryteringsstöd fattas av kontors- eller sektionschef men kan i normalfallet delegeras till handläggare. Beträffande enskilt beredskapsarbete och rekryteringsstöd på arbetsplats där kollektivavtal saknas skall dock beslut fattas av DAN.” DAN står för distriktsarbetsnämnd.

Det är knappast den smidiga kontaktväg som riksdagen uttalade sig för, och jag tror att arbetsmarknadsministern kan behöva ha kontakt med AMS i den frågan för att få informationen i enlighet med riksdagens beslut.

Anf. 28 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att hon inte kan hålla reda på alla skrifter och meddelanden som går ut från organisationerna inom ett verk. Det är naturligtvis riktigt, men med tanke på den poäng som Anna-Greta Leijon har gjort av att organisationerna, ofta de fackliga, gör en

Om enskilda beredskapsarbeten

så stor insats i informationsarbetet för att detta och andra saker skall fungera väl är det litet lättvindigt att säga att det här kan inte regeringen hålla reda på.

Nu har statsrådets beklagande ändå gått ut här i kammaren, och jag hoppas att det också skall nå ut till den centrala enheten i verket. Man säger sig ju vilja verka för en obyråkratisk och smidig handläggning i största allmänhet, och det måste också gälla här, särskilt med tanke på det speciella uppdrag som riksdagen gav regeringen och i förlängningen då också verket.

Att de enskilda beredskapsarbeten som tillkommit är få kan naturligtvis bero på att de gamla hänger kvar och att rekryteringsstöden verkar parallellt. Men att de enskilda beredskapsarbetena också i den nya formen skulle få stor betydelse var riksdagen helt klar över. I riksdagsbeslutet förutsattes också att en hel del av den besparing som regeringen tänkte sig göra genom att slopa de enskilda beredskapsarbetena ändå måste tas i anspråk.

Kvar efter detta meningsutbyte står att riksdagens beslut naturligtvis står fast. Det handlar om två parallella system. Det finns ett likartat statsbidrag, som statsrådet f. ö. menar på var ett av villkoren för att kunna ha de parallella systemen. Vi har dessutom statsrådets löfte från debatten i anslutning till beslutet, då Anna-Greta Leijon sade: Jag skall göra mitt bästa för att det skall gå bra. Jag hoppas att det löftet kvarstår.

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Vad Elver Jonsson menade inledningsvis med sin kommentar att jag ofta har poängterat att de fackliga organisationerna har medverkat på ett bra sätt till att få ut information om olika saker förstod jag inte. De har inte varit inblandade i den här informationen, såvitt jag vet. Det är personalenheten på arbetsmarknadsstyrelsen som svarar för informationsbladet.

Det viktigaste här är ju: Varför ville riksdagen ha kvar de enskilda beredskapsarbetena? Det var inte så att säga för att namnet skulle finnas kvar, utan som jag har förstått det var det för att den anställningsform som fanns där skulle kunna garantera att vi fick en bättre volym på åtgärderna.

Det viktiga bakom riksdagens beslut var en oro för att rekryteringsstödet inte skulle få effekt annars. Jag kan bara konstatera att rekryteringsstödet används faktiskt delvis som "gammalt" beredskapsarbete.

Anf. 30 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Nu begränsar arbetsmarknadsministern sin kritik till arbetsmarknadsverket, och det är kanske riktigt att försummelsen enbart har skett där. Av det skälet är det värdefullt att det kan gå en signal från arbetsmarknadsdepartementets informationsavdelning till den centrala enheten om hur den här debatten har utfallit.

Sedan håller jag helt med arbetsmarknadsministern om att det inte handlar om att leka med ord. Det var inte namnet vi ville behålla utan gagnet. Både i utskottsbetänkandet och i den här debatten har de enskilda beredskapsarbetenas värde lovordats. De är så värdefulla att en enig riksdag inte ansåg det möjligt att ta bort dem.

Därför är det viktigt att beslutet kan fullföljas och genomförandet ske i smidiga former, så som riksdagen beslutat och arbetsmarknadsministern lovat att göra sitt yttersta för att åstadkomma.

Nr 118

Torsdagen den
5 april 1984

Anf. 31 KARIN ANDERSSON (c):

Herr talman! Man hinner inte mycket på en minut, och arbetsmarknadsministern hann inte svara på den fråga som jag tog upp om den information som gått ut rörande handläggningen av de två olika formerna av arbeten.

Den skrivning utskottet gjorde syftade till att handläggningen skulle förenklas när det gällde enskilda beredskapsarbeten. Men den officiella information som gått ut tyder på att man håller fast vid de gamla reglerna, som gör att det är krångligare för arbetsförmedlingen att förmedla enskilda beredskapsarbeten än arbete med rekryteringsstöd.

Om enskilda beredskapsarbeten

Anf. 32 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Nej, man håller inte fast vid de gamla reglerna för hur enskilda beredskapsarbeten skall handläggas. De reglerna var avsevärt mycket krångligare än de som gäller i dag.

Anf. 33 KARIN ANDERSSON (c):

Herr talman! På arbetsförmedlingen säger man att detta är ett krångligt förfarande, eftersom det är distriktsarbetsnämnden som skall besluta. Eftersom distriktsarbetsnämnden sammanträder endast en gång i månaden, fördröjer detta placeringen i enskilda beredskapsarbeten.

Jag kan inte inse att detta är en så stark förenkling av handläggningen som riksdagen rekommenderade i december.

Anf. 34 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Att Anna-Greta Leijon nöjer sig med den handläggning som arbetsmarknadsverket här har proklamerat må så vara. Kvar står att detta måste ske i sådana former att riksdagens löfte om den smidiga handläggningen skall kunna förverkligas. På den punkten kvarstår att uppfylla en hel del oavsett handläggningsformer.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1983/84:183 till näringsutskottet

12 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1983/84:2748 till lagutskottet
1983/84:2749 till utrikesutskottet

13 § Aktiebeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1983/84:32 om aktiebeskattningen m. m.

Aktiebeskattningen

Anf. 35 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Det betänkande från skatteutskottet som vi nu skall diskutera handlar om aktiebeskattningen.

Utskottet, som på denna punkt är enigt, framhåller att "bred enighet råder om angelägenheten av att på olika sätt främja företagens möjligheter att anskaffa riskkapital och att ett brett intresse för aktiesparande är positivt från allmänna utgångspunkter och bör uppmuntras".

Det är, herr talman, en utmärkt målsättning. Men det är också en förpliktigande målsättning.

Tyvärre har socialdemokraterna på punkt efter punkt under sina 18 månader i kanslihuset verkat i rakt motsatt riktning. Allmänhetens aktiesparande har på punkt efter punkt fått ta stryk i stället för att uppmuntras. Skillnaderna mellan produktivt sparande i aktier och andra sparformer har i ett flertal avseenden skärpts till aktiesparandets nackdel. Allra främst gäller detta i förhållande till de improduktiva investeringarna.

Låt mig nämna några sådana punkter.

Den diskriminerande dubbelbeskattningen av aktier har återinförts genom att det 30-procentiga avdraget för utdelningar på mindre aktieinnehav slopats.

En 20-procentig utdelningsskatt på aktieutdelningar infördes. Detta innebar att Sverige år 1983 t. o. m. trippelbeskattade aktieutdelningar.

Utdelningsskatten har i år ersatts av en s. k. vinstdelningsskatt på aktiebolag, ett slags progressiv bolagsskatt, för att finansiera de kollektiva löntagarfonderna.

Det framgångsrika skatte- och skattefondssparandet har rivits upp och fr. o. m. den 1 april i år ersatts med ett allemanssparande. Risker är stora för att det sparande som åstadkoms den vägen framför allt kommer att placeras i sparande i statsskulden, som erbjuder 10 % ränta skattefritt, inte i riskfyllt och lågavkastande aktiesparande.

Förmögenhetsbeskattningen har skärpts väsentligt.

Schablonreglerna för reavinstbeskattningen av aktier har också blivit betydligt hårdare. Det är särskilt allvarligt, eftersom de konventionella reglerna för reavinstbeskattning av aktier är hart när omöjliga för lekmanen – och taxeringsmyndigheterna – att överblicka och tillämpa.

Dessutom har, utan något utredningsarbete eller remissförfarande, en omsättningsskatt på aktier införts.

Detta innebär att aktiesparandet på nytt kommer att diskrimineras i förhållande till annat sparande, dels genom att realisationsvinstskatten på aktier inte bara är "evig" utan dessutom inte tar någon hänsyn till penningvärdeförsämringen, dels genom dubbel- och t. o. m. trippelbeskattning av aktieutdelningen, dels genom att förmögenhetsskatten inte bara

drabbar hela värdet på börsaktierna utan också den del därav som kan sägas utgöra latent skatteskuld.

Redan i lägsta förmögenhetsskatteskitet, där förmögenhetsskatten i år är 1,5 %, tar förmögenhets- och inkomstskatterna mer än hela utdelningen. Det kan gälla en småsparare som har en avamorterad villa. Redan vid en högst vanlig inkomst får han en standardsänkning om han innehar aktier. Skulle han t. ex. ha sparat 150 000 kr. i aktier får han betala nära 4 000 kr. i förmögenhets- och inkomstskatt, trots att utdelningen i allmänhet stannar vid ca 3 000 kr. Först får alltså aktiespararen avstå för att kunna köpa aktierna. Sedan får han avstå för att kunna behålla aktierna. Det är naturligtvis helt orimligt. Många hushåll i tämligen vanliga inkomst- och förmögenhetsskattelägen kommer att tvingas sälja ut delar av sin aktieportfölj för att kunna betala skatten. Då drabbas de av ännu mera skatt, nämligen på den värdestegring i kronor räknat som de tvingas realisera.

”Systemet måste beskrivas som närmast infernaliskt i sin konstruktion. Allt fler hushåll kommer att hamna i en ’skattefälla’, där de inte längre har råd att behålla sitt sparande i aktier”, skriver Aktiespararen, organ för Sveriges aktiesparares riksförbund, i en ledare i marsnummret.

Ledaren fortsätter:

”Detta är groteskt ur samhällsekonomiskt perspektiv. — — — Hushållens andel sjunker för varje år, trots att det har strömmat till nya skaror aktiesparare.

Orsaken är skattesystemet. Hushållen är den enda grupp på aktiemarknaden som drabbas av full beskattning. Samtliga andra ägaregrupper har någon form av skattelindring.”

”Det konstiga är” – skriver Aktiespararen – ”att nästan alla politiker, numera inklusive socialdemokraterna, säger sig företräda ett spritt enskilt ägande. Varför driver man då fram ett skattesystem, som tvingar hushållen att lämna aktiemarknaden?”

Som skäl för de genomförda skärpningarna av aktiebeskattningen har bl. a. återopats de senaste årens snabba uppgång av aktiekurserna. Vad som däremot sällan nämns är det ras som under 1970-talet drabbade aktiemarknaden. Genomsnittsaktien förlorade då nästan hälften av sin köpkraft. Framst gick detta ut över folkaktier som Volvo och SKF, vilka tappade ända upp till 80 % av sitt värde.

De sjunkande börsvärdena innebar inte bara stora realförluster för aktiespararna. Eftersom börsvärdet för det mesta sjönk långt under halva substansvärdet omöjliggjordes i praktiken nyemissioner. De åtgärder som de borgerliga regeringarna vidtog för att underlätta aktiesparande och upphäva missgynnandet av aktier ledde till att aktiernas värde på nytt närmade sig substansvärdet och till att företagets behov av friskt riskvilligt kapital åter kunde tillgodoses. Det är viktigt, herr talman, att erinra sig denna bakgrund till de senaste årens snabba uppgång på Stockholmsbörsen.

Affärsvärldens generalindex visar att aktiekurserna inte förrän i januari 1983 återfick sitt realvärde från 1965.

Herr talman! Vår uppfattning i vad gäller mål och medel för aktiepolitiken är klar och entydig.

Vi vill ha en väl fungerande aktiemarknad, som kan förse företagen med riskvilligt kapital.

Vi vill *inte* ha en allt större koncentration av aktieägandet till institutioner av olika slag.

Vi vill i stället underlätta en spridning av aktieägandet till allt fler hushåll.

Detta bör i första hand ske genom att man tar bort missgynnandet av enskilt aktiesparande i vad gäller inkomstskatt, förmögenhetsskatt och reavinstskatteregler. Vi vill inte heller att aktiesparandet i Sverige skall sättas i strykclass i förhållande till vad som gäller i länderna runt omkring oss.

Vi har i andra sammahang krävt ett återinförande av skattefondssparandet och ett avskaffande av vinstdelningsskatten. Vi har också krävt att tidigare gällande skattesatser för förmögenheter skall återställas.

Till utskottsbetänkandet har vi fogat ett antal reservationer. I reservation 1 kräver alla de tre borgerliga partierna att skattereduktionen för aktieutdelning återinförs. Det skulle innebära att småsparande i aktier befrias från dubbelbeskattning, vilket vore ett viktigt steg i rätt riktning.

I reservation 2 tar vi moderater och folkpartiets representant ännu ett steg genom att begära förslag från regeringen om avskaffande av dubbelbeskattningen, något som successivt har skett inom EG-området.

I reservation 3 hänvisar vi till att flertalet länder i vår omgivning har full skattefrihet för försäljningsvinster på aktier efter en relativt kort tids innehav eller höga fribelopp vid försäljning. Också här kräver vi en återgång till de schablonregler som tidigare gällt vid reavinstbeskattningen av aktier. De skärpta schablonregler som infördes i höstas kan endast användas om försäljningspriset på aktierna skulle vara minst fyra gånger så högt som inköpspriset. I alla andra fall innebär det rättsförluster för säljaren att använda sig av schablonreglerna. Tillämpar säljaren å andra sidan konventionell metod för att beräkna reavinstskatten uppkommer, som jag sade tidigare, mycket stora svårigheter för både säljaren och taxeringsmyndigheterna att klara av beräkningar och kontroll – stick i stäv mot strävandena att förenkla skattereglerna.

Skulle detta yrkande inte bifallas, yrkar vi i andra hand att det schablonavdrag som med tidigare gällande regler gjorde det möjligt att sälja aktier för 15 000 kr. per år utan skattekonsekvenser räknas upp, så att det alltjämt blir möjligt att sälja aktier skattefritt för 15 000 kr.

På något längre sikt måste också här reavinstreglerna för aktier bringas i bättre överensstämmelse med vad som gäller i vår omvärld. Vi yrkar därför på en skyndsam översyn av realisationsvinstreglerna i detta syfte.

Jag vill i det här sammahanget, herr talman, fråga utskottets talesman vad som avses med utskottets påstående på s. 12 att "realisationsvinstreglerna är så utformade att även relativt stora aktieinnehav kan avvecklas utan att någon realisationsvinstskatt över huvud taget blir aktuell". Vi har fått ett antal förfrågningar om detta, bl. a. från en handelskammare, men inte kunnat ge någon nöjaktig förklaring. Verkligheten är ju den att man under

ett och samma år inte kan sälja aktier för en enda krona över 10 000 kr. utan att drabbas av reavinstskatt, såvida man inte genom omfattande utredningar kan bevisa att aktierna säljs utan vinst eller t. o. m. med förlust. Kan man inte visa detta drabbas man alltså av reavinstskatt även om det i själva verket skulle vara fråga om en förlust.

På aktier som är yngre än två år beskattas varje krona i reavinst.

När det gäller omsättningsskatten på aktier yrkar vi i reservation 4, som vi avgivit tillsammans med centern och folkpartiet, att den omedelbart avskaffas. Förslaget var inte berett på det sätt som föreskrivs i grundlagen och har dessutom redan visat sig ha gravt snedvridande effekter. Kjell Johansson kommer att utveckla detta ytterligare i sitt anförande. Låt mig bara säga att det är precis lika orimligt att ha en omsättningsskatt på köp och försäljning av aktier som att ta ut en omsättningsskatt varje gång man sätter in eller tar ut pengar på banken.

När det slutligen gäller den latent skatteskulden, som häftar vid aktieinnehavet, förordar vi i reservation 5 att börsaktier vid förmögenhets-, arvs- och gåvobeskattningen endast tas upp till belåningsvärdet eller till omkring 60–65 % av börsvärdet. Detta yrkande överensstämmer också med önskemålen i en skrivelse som kommit utskottet till handa från Aktieförbundet.

I ett särskilt yttrande tar vi upp förmögenhetsbeskattningen av OTC-aktier, som vi anser bör följa beskattningen av arbetande kapital. Vi anser alltså att de bör befrias från förmögenhetsskatt. Men för att börsaktier då inte skall komma i en ännu sämre situation visavi OTC-aktierna är det utomordentligt viktigt att man på detta vis beaktar den latent skatteskulden. Det långsiktiga målet för oss är att man skall ta bort förmögenhetsbeskattningen av förmögenhetsinnehavare utom när det gäller mycket höga förmögenheter.

Till sist, herr talman, ber jag att få ställa några frågor till utskottets talesman:

1. Menar socialdemokraterna verkligen allvar med vad man säger om angelägenheten av att uppmuntra ett brett intresse för aktiesparande?
2. Gäller detta endast kollektivt aktiesparande, dvs. sparande i aktiefonder inom allemanssparandet?
3. Om ej – på vilket sätt är man då beredd att underlätta ett ökat och breddat aktiesparande för hushållen?
4. Anser socialdemokraterna att det är riktigt att förmögenhets- och inkomstskatt på aktier redan i lägsta skattepliktiga förmögenhetslägen får en konfiskatorisk effekt? Om ej – vad är man beredd att göra för att motverka detta?

Slutligen är jag intresserad av att få veta om socialdemokraterna är beredda att verka för att krånglet och byråkratin i vad gäller reavinstbeskattningen på aktier nedbringas.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4 och 5.

Anf. 36 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 1983/84:32 behandlas ett antal motioner angående aktiebeskattningen. Utskottsmajoriteten har avstyrkt motionerna. I reservationerna 1 och 4 har centern tillsammans med folkpartiet och moderaterna reserverat sig till förmån för vissa av de i motionerna ställda kraven.

I reservation 1 berörs skattereduktionen för aktieutdelning. 1980 beslöt riksdagen om en skattereduktion med 30 % av mottagen utdelning. Skattereduktionen maximerades till högst 2 250 kr. för ensamstående och till högst 4 500 kr. gemensamt för makar. Efter socialdemokraternas regeringstillträde hösten 1982 upphävdes dessa regler.

Syftet med reglerna var att stimulera aktieägandet bland hushållen inom de stora inkomstskikten. Utan tvivel ökade också intresset för ett aktieägan- de inom dessa grupper. Det visar inte minst den omfattning som aktiefonds- sparandet uppnått.

Under den socialdemokratiska regeringstiden har skatteskärpningarna varit många, och en del av dessa har drabbat aktieägarna – inte minst genom den fördubbling av förmögenhetsbeskattningen som skett.

Enligt vår uppfattning, som framgår av reservation 1, bör denna skattere- duktion återinföras.

I reservation 4 berörs omsättningsskatten på aktier. Denna skatt beslöts av riksdagen i höstas och gäller från årsskiftet.

Redan då beslutet fattades anförde representanter för centern, folkpartiet och moderaterna starka betänkligheter mot denna nya skatt. Förslaget hade inte remissbehandlats och inte heller granskats av lagrådet. Bl. a. med denna utgångspunkt avstyrktes förslaget också i höstas av utskottets ledamöter från centern, folkpartiet och moderaterna. På en punkt var vi särskilt kritiska, och det gällde handeln i utlandet med svenska aktier. Resultaten av de första månadernas handel med aktier visar en stark nedgång. Detta gäller särskilt handeln med svenska aktier i utlandet via svenska fondkommissionärer.

Även om bestämmelserna tillämpats endast under en kort tid, anser vi reseranter liksom i höstas att bestämmelserna inte är acceptabla. Vi föreslår därför att reglerna upphävs med omedelbar verkan.

Herr talman! Med vad jag nu anfört yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 4 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 37 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Regeringen har vid flera tillfällen uttalat sig för vikten av att företagen kan garanteras riskvilligt kapital genom en fungerande aktiemark- nad. Tyvärr har det stannat vid en läpparnas bekännelse. Alla åtgärder som vidtagits sedan regeringens tillträde 1982 har gått i motsatt riktning.

I det betänkande som vi nu debatterar framhåller skatteutskottets majoritet att det råder en bred enighet om angelägenheten av att på olika sätt främja företagens möjlighet att anskaffa riskkapital och att ett brett intresse för aktiesparande är positivt från allmänna utgångspunkter och bör upp- muntras.

Efter detta förnyade exempel på läpparnas beklännelse är det emellertid slut på den positiva synen. Gränsen går uppenbarligen mellan ord och handling.

I folkpartiets partimotion 1501 har vi yrkat att dubbelbeskattningen på utdelad vinst avskaffas. Som tidigare framhållits i debatten är de borgerliga partierna överens om detta yrkande. I avvaktan på att dubbelbeskattningen avskaffas kräver vi att den skattereduktion som infördes 1980 i syfte att lindra dubbelbeskattningen på utdelningsmedel skall återinföras. När nu regeringen beslutat sig för att göra något på området är det typiskt att man inte avvecklar dubbelbeskattningen utan det utredningsarbete som har till syfte att finna en lösning på frågan hur dubbelbeskattningen skall avskaffas. Folkpartiet finner att detta knappast är en åtgärd som underlättar företagens anskaffning av riskvilligt kapital. Eftersom Ingegerd Troedsson tidigare utförligt har berört såväl reservation 2, som begär förslag från regeringen om avskaffande av dubbelbeskattningen på utdelad vinst, som trepartireservation om skattereduktion för aktieutdelningar kan jag nöja mig med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Så, herr talman, några ord om reservation 4, som gäller omsättningsskatten på aktier.

Under folkpartiets tid i regeringen restaurerades aktiesparandet. Under tidigare socialdemokratiska regeringar hade aktiesparandet missgynnats på ett sådant sätt att aktiemarknaden inte fungerade som källa för riskvilligt kapital till näringslivet. Genom införandet av aktiefondssparandet, skattereduktion för utdelningar, OTC-listan m. fl. åtgärder bringades aktiemarknaden att fungera på nytt under den borgerliga regeringsperioden.

Vi bedrev med andra ord en uppbyggande politik på detta område. Sedan ni socialdemokrater kom till makten på nytt har det konsekvent bedrivits en nedbrytande politik.

Ett exempel på detta är den omsättningsskatt på handeln med aktier som ni socialdemokrater med vpk:s benägna hjälp drev igenom här i riksdagen i mitten av december förra året. Den skatten har nu gällt under innevarande år; och statistiken från de två första månaderna talar sitt tydliga språk. Exporten av svenska aktier till utlandet har minskat med uppemot 50 %, medan importen av svenska aktier ökat med långt över 50 % – detta mätt i jämförbara värden. Detta innebär en export av investeringskapital på ungefär 500 milj. kr. jämfört med ett motsvarande inflöde av investeringskapital till landet i förhållande till samma tid i fjol på 750 milj. kr.

Inom landet har rörligheten på aktiemarknaden stoppats upp, och skatten kommer därigenom att inbringa betydligt mindre än regeringen räknat med. Även om man skall vara försiktig med att dra slutsatser från en så kort tidsperiod som det här rör sig om är den hittillsvarande utvecklingen oroande. Det finns heller ingen som helst rimlig anledning att förmoda att utvecklingen fortsättningsvis kommer att bli annorlunda. Omsättningsskatten på 1 % fungerar självfallet exakt likadant som den uttagsspärr om 1 % som införts i det nya allemanssparandet. Den avgiften har som bekant till uppgift att minska uttag.

När jag ändå talar om allemanssparandet kan jag inte underlåta att belysa hur omsättningsskatten på aktier inom allemanssparandet missgynnar den som sparar i aktiesparfond jämfört med den som väljer banksparandet. Detta fungerar på följande sätt:

För det kapital som spararna sätter in i aktiesparfonder av olika slag skall det ju köpas aktier. Då utgår på en gång en omsättningsskatt på 0,5 % på de aktier som fonderna köper. Sparmedlen blir alltså utsatta för beskattning redan när de placeras.

Jag vill ställa frågan till skatteutskottets ordförande: Är det verkligen förenligt med det vackra talet om ett brett intresse för aktiesparandet att staten på detta sätt är framme och kapar åt sig en skatt praktiskt taget omedelbart när pengarna sätts in? Är detta regeringens och den socialdemokratiska utskottsmajoritetens uppfattning om hur man skall stimulera småspararna att spara i aktier?

Vid varje omplacering som fonderna sedan gör utgår förnyad omsättningsskatt med 0,5 % på värdet av de aktier som säljs och med 0,5 % på de aktier som köps i stället. Detta gäller även om en fond säljer ett vikande papper i syfte att undgå fortsatta förluster för spararna. Jag ställer på nytt frågan till skatteutskottets ordförande: Är detta rimligt? I slutändan får aktiefondsspararen betala den enprocentiga uttagsavgiften, som utgår oavsett om man spar i aktier eller använder banksparandet.

Herr talman! Omsättningsskatten på aktieköp och försäljningar är ett missfoster. Den ger inte folkhushållet som helhet några större inkomster, och den är, som jag visat, orättvis mot den som allemanssparar i aktier. Skatten bör avskaffas – ju förr dess bättre. Jag yrkar således bifall till reservation 4.

Till sist ett par ord om övriga punkter i hemställan i detta betänkande. Folkpartiet har inte reserverat sig då det gäller beräkningen av realisationsvinster på äldre aktier och avdrag för latent skatteskulder. Som framgår av vårt särskilda yttrande menar vi att dessa frågor bör bli föremål för utredning i syfte att få till stånd bättre regler än de nuvarande.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 38 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Att diskutera aktiebeskattning utan att med ett enda ord beröra de enorma vinster och den vinstutveckling som spekulatörer i aktier gett under åren är tydligen melodin för de borgerliga partierna. Det må vara dessa partier obetaget. Men vi inom vpk tycker att det är viktigt att påvisa och framhålla vilka enorma förmögenheter som just spekulatörerna i bl. a. aktier har medfört för ett fåtal människor i detta land, ett fåtal människor som inte på något vis behöver känna sig berörda av de diskussioner som i dag förs om hur man skall kunna åstadkomma ett ökat stöd till barnfamiljerna. De människor det här rör sig om befinner sig nämligen inte i en sådan ekonomisk situation att det för dem spelar någon roll om de får ett ökat barnbidrag eller inte.

Utvecklingen på aktiemarknaden har framför allt under de senaste åren varit extremt snabb. Man kan ta några exempel ur högen.

1979 var omsättningen på den svenska börsen 1,9 miljarder, dvs. börsen omsatte aktier till ett värde av detta belopp.

1983 – fyra år senare – hade den här omsättningen stigit en del, och inte så litet. 1983 omsattes det nämligen för mer än 75 miljarder, alltså för 75 000 milj. kr., på börsen.

Detta bör man hålla i minnet när man diskuterar hur mycket statsmakten tar in i form av beskattning av dessa enorma förmögenhetsökningar, som denna omsättningsökning ändå är ett uttryck för.

Låt mig ta ett annat exempel. Aktieförmögenheten i detta land – dvs. värdestegringen på de börsnoterade aktierna – hade på ett år ökat från 90 miljarder till ungefär 240 miljarder, alltså en ökning med 150 miljarder under loppet av ett år. Det innebär en ökning med nära nog 1,5 gånger det tidigare värdet.

Hur mycket av dessa tusentals miljoner har kommit in till staten i form av skatt? Det skulle man nästan kunna räkna i enkronor på ena handens fingrar. Det var kanske att ta till litet grovt, men så mycket mer är det inte tal om.

Detta har skett under samma tid som vanliga löntagare i detta land har fått kännas vid kraftiga reallönförsämringar. 25 %, dvs. en fjärdedel, av barnfamiljerna i detta land lever i dag antingen under eller i absolut närhet av existensminimum. Knappast tillhör några av dem som varit med och fått del av ökningen av aktievärdena dessa 25 % av barnfamiljerna.

Förmöget folk företräds bl. a. i denna kammare av de borgerliga partierna, framför allt av moderaterna. Vi har sett att enligt moderaternas skattepolitik – inte bara när det gäller aktiebeskattningen, som Ingegerd Troedsson nu talat om – skall helst det förmögna folket slippa skatt. Skatten skall tas från vanligt folk som jobbar. Det är kontentan av och sensmoralen i den skattepolitik som moderaterna står för.

Vi kunde i en tidigare debatt i dag höra hur finansministern och C.-H. Hermansson diskuterade skatteflykt – med utgångspunkt i bankinspektionens beslut att inte offentliggöra den utredning om de stora lån som tagits av människor för att de skall komma undan skatt. Självfallet har de här lånen – det har också visats i viss mån i massmedia – varit till för att man skall kunna komma ifrån skatt på förmögenhet som innehas i aktier. Man har lånat upp kanske lika mycket pengar i finansinstitut som aktierna är värda och lagt aktierna som garanti. Därmed slipper man undan förmögenhetsskatten. Detta är ett sätt som de besuttna i det här samhället utnyttjar och som de tyvärr har möjlighet att använda, därför att lagen är sådan. Den medger möjlighet att slippa betala skatt på förmögenhet.

Skattereglerna är inte bara gynnsamma beträffande möjligheten till den typ av skatteflykt som jag nyss redogjorde för, utan också mycket gynnsamma på andra sätt beträffande frågor som har att göra med aktier och annan förmögenhet. Jag skulle vilja påstå att socialdemokraterna absolut har visat en ovilja att verkligen göra någonting åt detta. Att de borgerliga partierna vill ha skattelättnader behöver inte ens kommenteras. Men att socialdemokra-

terna har valt att huka sig inför dessa fakta om de enorma förmögenhetsöverföringarna är mera betänkligt. Trots allt har det socialdemokratiska partiet sin väljarbas bland de människor från vilkas arbetsinkomster pengar övervältrats till de här förmögenhetsägarna, kapitalisterna. Därför är det betänkligt att inte socialdemokraterna mera velat ta ad notam den kritik som förs från både LO-håll och andra håll och där man kräver att den socialdemokratiska regeringen skall göra ingrepp mot den här typen av förmögenhetsöverföringar, som ju på grund av de gynnsammare skattereglerna inte ger speciellt mycket skatteinkomster.

Vi har från vänsterpartiet kommunisternas sida under flera år haft ett förslag om införande av en 10-procentig omsättningsskatt på aktier. Förra året, mot slutet av riksmötet, fattade riksdagen på den socialdemokratiska regeringens förslag beslut om införande av en omsättningsskatt på aktier, dock så blygsam som 1 %. Man kan naturligtvis ställa sig frågan: Varför var socialdemokraterna så blygsamma – 1 % i omsättningsskatt på aktier, när vi får betala 20 % i mervärdeskatt när vi köper en limpa? Det finns alltså ingen rimlig proportion här.

Vid de debatter som vi har haft i kammaren om detta har de ledande socialdemokraterna sagt att det är orealistiskt att tänka sig en aktieomsättningsskatt. Detta är det argument som anförts gentemot vårt förslag, trots att det ännu inte hade sagts om skatten skulle vara 1 % eller 10 %. Nej, aktieomsättningsskatt skulle man inte införa, för det vore orealistiskt.

Nu har man ändå gjort det. Men nu säger man i stället att det är 10 % skatt som är orealistisk, inte aktieomsättningsskatten som sådan. Det vore intressant att få veta när socialdemokratin möjligen kan göra den bedömningen att det inte längre är orealistiskt att åsätta en högre skattesats på aktieomsättningen i det här landet. Jag gissar att om vi hade haft en 10 % omsättningsskatt på aktier, så skulle omsättningen på 75 miljarder kronor netto för år 1983 ändå blivit 67,5 miljarder kronor. Må vara att beräkningarna är litet ungefärliga, men jag är inte ensam om det här i kammaren. Jag inbillar mig att en sådan skatt inte hade varit avskräckande för de människor som gör snabba klipp på börsen och i andra sammanhang.

Beträffande förmögenhetsbeskattning av aktier finns det också mycket att säga, men jag skall nöja mig med att ta upp frågan om de s. k. OTC-aktierna – de aktier som ligger på någon form av väntelista på börsen. Även i detta sammanhang är reglerna oerhört gynnsamma. De går nästan inte att beskriva i ord. Jag kan därför lämpligast beskriva dem med ett exempel.

Aftonbladets journalist Göran Skytte tog upp följande exempel i mitten av januari i år. Han visade på hur mycket förmögenhetsskatt aktieägarna i NK – Nordiska Kompaniet – betalar. Värdet av aktierna i NK uppgick till 215 milj. kr. Inte ett enda öre behöver ägarna till dessa 215 milj. kr. betala i skatt, tack vare de gynnsamma reglerna när det gäller beräkning av förmögenhetsvärden på OTC-aktier och liknande.

Göran Skytte hade fler exempel. Vid den aktuella tidpunkten hade 38 liknande bolag åsatts sådana här låga deklarationsvärden. Tillsammans uppgick deras börsvärden till drygt 12 miljarder kronor, men deklarations-

värdet understeg 2 miljarder kronor. Skatten var i slutänden naturligtvis avsevärt mindre.

Detta visar vilka orimliga regler som finns för förmögenhetsbeskattning av aktier. Dessa regler gör att ägarna av de stora förmögenheter det gäller i stort sett nolltaxerar – oavsett om det är förmögenhetssidan eller inkomstsidan som berörs.

Slutligen, herr talman, tänkte jag säga några ord om realisationsvinstbeskattningen av aktier. Vi har tidigare här hört en jeremiad över hur illa ställt det är för dem som behöver sälja aktier och eventuellt göra en vinst på dem – de måste betala realisationsvinstskatt. För att travestera ett gammalt ordspråk skulle jag vilja påstå att den realisationsvinsten inte drabbar någon rik. Den drabbar möjligen småsparare som gör en realisationsvinst, men den drabbar inte de stora spekulanterna.

Utan att behöva blinka kan jag påstå att av de 150 miljarder som börsvärdet ökade med på ett år – som naturligtvis kommer att återspeglas i form av en realisationsvinstberäkning – är det inte många tusental miljoner kronor som kommer in i form av skatt.

Från vänsterpartiet kommunisternas sida vill vi att man skärper även reavinstreglerna när det gäller skatten och att man verkligen ser till att reavinsten beskattas någorlunda i samma utsträckning som en hederlig arbetsinkomst beskattas – så är tyvärr inte fallet i dag.

Utskottet skriver att vissa av vpk:s förslag är orealistiska. Jag kan bemöta utskottets ordförande med att säga att det tydligen – med tanke på de diskussioner som pågår nu och med tanke på vad som återfinns i betänkandet – är orealistiskt att tänka sig att socialdemokratiska regeringar vill göra någonting mot dessa kapitalister.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de vpk-motioner, bortsett från motion 2456 yrkande 4, vilka behandlas i betänkandet.

Anf. 39 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Tommy Franzéns påståenden beträffande moderaternas aktiepolitik är med förlov sagt ingenting annat än goddag-yxskäft. Jag finner det av hänsyn till kammarens tid helt meningslöst att på nytt upprepa vad jag har sagt i det här avseendet. Jag kan bara uppmana herr Franzén att vid tillfälle läsa igenom mitt anförande i kammarens protokoll. Han skall då finna att det i alla avseenden går ut på att underlätta ett breddat och spritt aktiesparande bland allmänheten, att undanröja missgynnandet av det för alla medborgare nyttiga aktiesparandet.

Anf. 40 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Efter den debatt vi tidigare hade om aktiesparandet, Tommy Franzén och jag, där Tommy Franzén talade om att man skulle äta upp aktierna är jag egentligen litet rädd för att på nytt gå in i en debatt med honom. Jag vill ändå säga – med tanke på de utfall vi får lyssna till i denna kammare och som är ganska besvärande för en ny ledamot – att jag aldrig har ifrågasatt Tommy Franzéns ärliga vilja att arbeta för svenska folkets bästa.

Jag tycker att Tommy Franzén fortsättningsvis skall vara så pass rejäl att han tillmäter oss andra ledamöter i denna kammare samma ärliga vilja att arbeta för svenska folkets bästa.

Mycket kort beträffande börsvärdets ökning. Det är ju så att börsvärdet har kunnat öka på det sätt som det har gjort, därför att svenska företag varit grovt undervärderade. Nu har vi kommit upp till ett läge där börsvärdena avspeglar värdena på företagen. Då gäller det, Tommy Franzén, att bibehålla den situationen. Det är speciellt värdefullt just med tanke på den spekulation och de "snabba klipp" som Tommy Franzén jämt talar om. De har nämligen endast varit möjliga tack vare att aktievärdena inte alls har legat på den nivå som företagens substansvärde har motiverat. Inte heller ur den synpunkten, Tommy Franzén, skall man slå ihjäl den svenska aktiemarknaden och på nytt driva ner kurserna till den tidigare nivån. Det möjliggör bara för dem som är specialister på de snabba klippen att göra nya snabba klipp.

Anf. 41 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att goddag-yxskaff inte var mitt uttryck. Det får helt stå för Ingegerd Troedsson. Vad jag framförde var bara en mycket kortfattad redovisning för vad moderaternas och de borgerliga partiernas – inkl. Kjell Johanssons parti – skattepolitik står för. Om fru Troedsson vill kalla det för goddag-yxskaff får det stå för fru Troedssons räkning. Det lägger jag mig inte i.

Min ärliga vilja är självfallet – det tycker jag också klart framgick – att försöka få till stånd någon form av aktionsenhet emot de här börsspekulanterna, emot de snabba klippens män. Jag har inte sett i massmedia att det rör sig om några kvinnor. Det gäller en aktionsenhet för att få bort denna typ av förmögenhetsökningar, som absolut inte har med några produktiva investeringar att göra. Det gäller också att se till att de här människorna inte skall kunna sko sig på vanligt hederligt folks arbete, utan att de också skall bli, åtminstone i någon mån, beskattade för spekulationsklippen.

Jag har inte förmenat vare sig Kjell Johansson eller någon annan rätten att slåss för dem ni är här för att representera, för dem som jag associerar er med. Den rätten har jag aldrig velat ta ifrån er, och det kommer jag heller aldrig att göra. Det är bara bra att ni agerar på det sättet. Förhoppningsvis framgår det då var ni står i skattepolitiken.

Anf. 42 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 32 behandlas ett antal motioner som rör aktiebeskattningen. De flesta av de förslag som nu har väckts i motionerna tog riksdagen ställning till under december månad 1983, då vi hade att ta ställning till regeringsförslaget om ändringar i aktiebeskattningen. Detta blir därför en viss upprepning av den debatt som vi hade då.

Den skärpning av aktiebeskattningen som har ägt rum sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde skall man främst se som ett led i strävandena att rättvisare fördela krispolitikens bördor. Motionsledes har man nu från borgerligt håll föreslagit en återgång till de gynnsammare regler

som gällde under den tid vi hade borgerliga regeringar. Utskottsmajoriteten står kvar vid sin uppfattning från december 1983 och har därför avvisat motionskraven.

Till detta utskottsbetänkande har fogats fem reservationer. Jag skall något kommentera dem.

Den första reservationen gäller skattereduktion för aktieutdelning. I syfte att lindra beskattningen av aktieutdelning infördes 1980 en skattereduktion med 30 % av mottagen utdelning, maximerad till 2 250 kr. eller för makar gemensamt 4 500 kr.

Denna reduktionsregel upphävdes när socialdemokraterna fick regeringsinnehavet 1982, med verkan från 1984 års taxering. Reservanterna vill nu ha tillbaka denna rätt till skattereduktion. Motivet för att avveckla denna skatteförmån var främst fördelningspolitiskt, och jag kan inte se att det finns någon som helst anledning att ändra detta beslut utan yrkar avslag på reservation nr 1.

Nästa reservation handlar om dubbelbeskattningen av utdelad vinst. Reservationstexten är mycket knapphändig, men om man går till motions-texten finner man att motionärerna avser de fall när det inträffar dubbelbeskattning, dvs. att aktiebolagen beskattas för vinster hos bolagen och att det också sker en beskattning när aktieägarna får utdelningen.

Nu har denna dubbelbeskattningseffekt mildrats, dels genom den s. k. Annell-lagstiftningen, som medger företagen viss rätt till avdrag för utdelningar, dels genom att bolagen, om de inte är börsnoterade, har medgivits en rätt till avdrag med 70 % av utdelad vinst, dock högst 15 % av aktiekapitalet och högst 700 000 kr.

Utskottet har haft att ta ställning dels till dessa krav i moderatmotionen, där man vill ha ytterligare skattelindringar, dels till kraven i vpk-motionen, där man vill att Annell-lagens bestämmelser liksom rätten till avdrag för utdelningar skall slopas. Majoriteten har funnit att de nu gällande bestämmelserna bör gälla även fortsättningsvis, och därför yrkar jag avslag på reservation 2 liksom på yrkandena i vpk-motionen 1142 i motsvarande del.

Reservation 3 handlar om reavinstbeskattningen av äldre aktier. Det är utskottets moderata ledamöter som i första hand vill ha en återgång till de tidigare reglerna. Den skärpning som riksdagen beslutade om i december 1983 innebär att den beskattningsbara vinsten av försäljningspriset höjdes från 20 % till 30 % om man tillämpar schablonmetoden.

I andra hand innehåller reservationen ett yrkande om att det avdrag med 3 000 kr. som medges innan skatteplikt uppstår skall räknas upp till 4 500 kr., detta för att medge att aktier till ett värde av 15 000 kr. skall kunna försälas utan att realisationsvinst uppstår.

Precis samma förslag hade vi att ta ställning till i december 1983. Utskottsmajoriteten har inte funnit att det inträffat någonting sedan december 1983 som ger oss anledning till ändrad uppfattning. Fortfarande är det en generös beskattning av aktievinsterna. Jag yrkar därför avslag på reservation nr 3.

Vpk har i sin motion 1142 upprepat sina tidigare krav på att schablonregeln

Torsdagen den
5 april 1984

Aktiebeskattningen

skall avskaffas och att man i stället skall ta upp de verkliga anskaffningskostnaderna för aktierna. Den möjligheten har tidigare övervägts, men den har avvisats med hänsyn till de svårigheter ur taxeringssynpunkt som då skulle uppstå.

Vpk-motionen innehåller också krav på en höjning av de 40 % som man med gällande regler skall ta upp till beskattning. Vpk anser att procentsatsen skall höjas till 75 %. Utskottet har liksom tidigare ansett att detta förslag är alltför långtgående.

Omsättningsskatten på aktier tas upp i reservation nr 4. Reservanterna motsätter sig de skärpningar av aktiebeskattningen som har skett och anser att omsättningsskatten på 1 % leder till snedvridande verkningar och minskad rörlighet på aktiemarknaden. Såvitt vi kan se har omsättningsskatten inte på något sätt lett till några drastiska ändringar i aktiehandeln. Vidare är den tid under vilken skatten tillämpats alldeles för kort för att en tillförlitlig och jämförande statistik skall kunna redovisas. Jag yrkar därför avslag på reservation nr 4.

Även på denna punkt har vpk bjudit över ordentligt. I vpk-motionen framförs, som framgick av Tommy Franzéns anförande, krav på en 10-procentig omsättningsskatt.

I likhet med vad jag anförde när vi debatterade den här frågan i december 1983 får jag även nu säga att vi anser detta krav från vpk vara alltför långtgående.

Till sist vill jag kommentera reservation nr 5, i vilken moderaterna säger sig vilja ha ett skyndsamt förslag med innebörden att börsaktier skall tas upp endast till 60–65 % av börsvärdet vid kapitalbeskattningen. Motivet för denna lägre värdering sägs vara den latent skatteskuld som anses åvila aktieinnehavet.

Utskottsmajoriteten kan inte ansluta sig till denna uppfattning. Särskilt gynnsamma värderingsregler i detta hänseende kommer i första hand att gynna personer med hög inkomst och stor förmögenhet. Till detta kommer att realisationsvinstreglerna är så gynnsamt utformade att man oftast kan avveckla aktieinnehav utan att någon realisationsvinst uppstår. Att under sådana förhållanden medge avdrag för latent realisationsvinstskatt bör inte ifrågakomma. Jag yrkar därför avslag på reservation nr 5.

Jag lyssnade naturligtvis med intresse på Ingegerd Troedssons anförande. Av det fick man intrycket att aktiespararna tillhör den verkliga strykklassen i snart sagt alla avseenden. Men den information som Ingegerd Troedsson förmedlade står inte alls i överensstämmelse med det budskap som en av våra stora privatbanker förmedlar i helsidesannonser i dagspressen under den här veckan.

Låt mig citera något ur S-E-Bankens stora annonser, där rubriken över hela sidan lyder: "Aktier är 80-talets bästa placering!"

Låt mig också citera något ur texten: "Nu börjar sparandet i Allemansfond. Det är, anser vi, det bästa sätt som finns att spara i aktier för dig som är vanlig privatperson.

Samtidigt avslutas sparandet i Aktiesparfonder. Det har pågått i fem år.

Låt oss först ett ögonblick titta tillbaka. De som satsade på vår Aktiefond från början har sammanlagt hunnit sätta in 25.000 kr. Värdet på deras andelar är i dag över 100.000 kr.

Så kan det gå!

Hur kommer aktierna att gå under resten av 80-talet? Ja, som du ser på kurvan, så går kurserna på kort sikt både upp och ner. Men på lång sikt pekar det stadigt uppåt.

Så har det varit i mer än femtio år. Aktierna har med råge hållit inflationen stängin och dessutom gett både utdelning och förmögenhet.

Om du följer med i den politiska debatten så vet du att Sverige varit i en ekonomisk kris. Men vi håller på att vända utvecklingen. Vid horisonten kan vi åter se ljuset.”

Detta är alltså ett citat ur S-E-Bankens annons.

Fru Troedsson ställde frågan om vi socialdemokrater menar allvar när vi säger att vi tycker att folk skall spara och även spara i aktier. Ja, vi menar allvar. Men, fru Troedsson, det första villkoret för att folk skall kunna spara – vare sig det sker i aktier, i försäkringar eller på bank – är att vi får en utveckling i det här landet så att folk får inkomster.

Vad hände under de år då vi hade borgerliga regeringar? Jo, då var det reallöneminskningar på löpande band. Att i varje fall inte löntagarna under sådana förhållanden hade möjlighet att spara särskilt mycket är naturligtvis helt uppenbart. Jag menar alltså att med en socialdemokratisk politik kan vi hjälpa till så att också företagen förses med kapital.

Sedan sade fru Troedsson att vi genomför en rad beskattningar som näst intill har konfiskatoriska effekter. Hon tog förmögenhetsskatten som ett bevis för detta. Om fru Troedsson går ut och talar med löntagarna här i landet, så tror jag att hon kommer att finna att mer än 90 % av dem inte upplever förmögenhetsskatten som något större bekymmer. De tycker nämligen med rätta att de människor som har en förmögenhet skall vara med och dela de bördor som vi alla får acceptera och finna oss i för att ta det här landet ur den kris som det råkade hamna i under de borgerliga åren. Det är inte mer än rätt och rimligt att vi försöker bära dessa bördor efter förmåga. Har man då förmögenhet, så får man vara med och hjälpa till att betala. Vi tycker att det är en riktig åtgärd att man skärper även förmögenhetsskatten, liksom att man på olika sätt har skärpt beskattningen av aktier och vinsterna på aktiehanteringen.

Sedan ställde Kjell Johansson en fråga till mig om omsättningsskatten på aktier. Han ifrågasatte om det var rimligt att den som nu är med och sparar i aktiefondssparandet skall drabbas av omsättningsskatt på handeln med aktier. Jag kan inte finna att det på något sätt skulle vara orimligt att låta köpare och säljare vardera bidra med 0,5 % i skatt. Det är i stället en utomordentligt försiktig start. Omsättningsskatten på aktiehandeln kan knappast vara blygsammare. I detta avseende är jag överens med Tommy Franzén.

Vi måste ju börja någonstans. Det är som sagt riktigt att börja försiktigt. Om det längre fram visar sig möjligt att skärpa skatten, kanske så sker. Men

först måste vi se hur det går med den skatt som vi beslutat om.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande 32.

Anf. 43 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Det är riktigt, Rune Carlstein, att vi i december hade en omfattande debatt om aktiebeskattningen. Frågetecknen kring socialdemokraternas politik när det gäller aktiesparandet har emellertid inte blivit färre.

Rune Carlstein sade att det gäller att rättvisare fördela krispolitikens bördor. Men vad är det man gör? På punkt efter punkt har man ytterligare missgynnat de enskilda hushållens produktiva sparande i aktier. Om det enskilda hushållet skulle komma upp i en sammanlagd förmögenhet som överskrider det lägsta beloppet för skattepliktig förmögenhet, gäller det – som jag tidigare sagt – att inte bara avstå för att kunna spara i aktier utan att också avstå för att över huvud taget kunna behålla sina aktier. Jag hade hoppats att Rune Carlstein skulle inse det orimliga i detta.

Utvecklingen är ju den, som jag redan nämnt, att aktiekurserna i stort sett innebär en återgång till aktiekurserna från slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. Men om någon som haft sina aktier under en lång tid – det gäller många aktieinnehavare – skulle sälja dem till ett belopp som överskrider 10 000 kr., t. ex. i samband med arv, innebär det att vederbörande måste betala en betydande reavinstsskatt, trots att det inte varit någon real förmögenhetsökning. Även på den punkten hade jag hoppats att Rune Carlstein skulle medge att förhållandena är orimliga.

Allt detta leder till att man i praktiken uppmanar dem som råkar komma upp i en skattepliktig förmögenhet att strunta i att spara i aktier och att i stället ägna sig åt för alla mindre nyttigt, improduktivt sparande. Rune Carlsteins ställningstagande kan ju uppfattas som en sådan uppmaning.

När det gäller krångel och byråkrati förhåller det sig på samma sätt. Också i det avseendet sitter man på två stolar. De nya schablonreglerna innebär antingen en våldsam ökning av byråkratin i samband med redovisning av reavinst vid försäljning av aktier eller också att människor, som inte klarar av allt det här, tvingas betala högre reavinstsskatt än som är motiverat.

Slutligen vill jag när det gäller S-E-Bankens annons bara hänvisa till den kolumnist som i Svenska Dagbladet utförligt skrivit om denna. Han talade om detta som ett fall för KO. Jag tror att det är mycket klokt att inte lyssna till locktonerna i annonsen. Verkligheten är, tyvärr, betydligt bistrare för aktiespararna än som framgår av annonsen.

Anf. 44 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Rune Carlstein sade att vi skall fördela bördorna rättvist. Jag tror att vi är överens på den punkten. Men är det verkligen rättvist att småspararna, om de – i landets intresse – väljer att placera medel i aktiefonder inom ramen för allemanssparandet, måste betala omsättnings-skatt? Det kan knappast vara en rättvis fördelning.

Jag vill också ställa frågan: Är det bra att investeringsmedel genom

omsättningsskatten nu exporteras ut ur landet i stället för att tidigare ha strömmat in i landet? Det senare är ju en avgörande förutsättning för att man skall kunna skapa de inkomster som Rune Carlstein mycket riktigt sade behövs för att människor skall kunna spara.

Beträffande utvecklingen av aktiekurserna vill jag understryka vad som sades tidigare: Situationen är bara den att de nu har kommit upp till samma realvärde på börsen som de hade år 1965. Jag tycker inte det är något orimligt i detta.

Rune Carlstein citerade S-E-Bankens annons och ställde sig nästan som garant för att utvecklingen skulle bli likadan under detta decennium. Tror verkligen skatteutskottets ordförande att vi återigen kommer att uppleva den utveckling som vi haft sedan vi genom aktiesparfonderna riktade folks intresse mot aktiesparande? Tror verkligen skatteutskottets ordförande att vi på nytt kommer att kunna få en likartad utveckling?

Sanningen är den att vi nu är vid en balanspunkt där aktiemarknaden fungerar som en sådan skall fungera. Det förhållandet skall vi upprätthålla. Men jag måste säga att jag blir betänksam. Jag kritiserade er socialdemokrater för att ni har infört en mängd skärpningar. Aktiemarknaden fungerade ju inte under er tidigare regeringstid, och nu kommer ni tillbaka och vidtar åtgärder. Det enda som skatteutskottets ordförande har deklarerat här i kammaren är att omsättningsskatten på aktier är en början – jag tror t. o. m. att han talade om en försiktig början.

Jag måste säga att jag blir starkt oroad över Rune Carlsteins deklARATIONER. Sveriges framtid som industrination hänger på att vi har en rimlig utveckling på detta område.

Anf. 45 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Rune Carlstein sade i sitt anförande att motivet för avskaffandet av skattereduktionen för aktieutdelningar var fördelningspolitiskt. Men när man kombinerar de förslag som socialdemokraterna har lagt fram under det sista året blir effekten att åtgärderna kommer att drabba också människor i vanliga inkomstklasser, även dem som ligger i botten av förmögenhetsskatteskalen. Man kan inte komma ifrån att det har gått så långt. Och om man också tar med åtgärderna på aktiesidan blir faktiskt också de som inte har så stort eget kapital drabbade.

I fråga om omsättningsskatten på aktier blir man något oroad när man läser utskottsbetänkandet. Sedan utskottet försvarat åtgärden att införa skatten säger man att det sedan i höstas inte har "förekommit något nytt som bör föranleda ändrad ståndpunkt i hithörande frågor".

Jag vill därför fråga Rune Carlstein: Känner inte Rune Carlstein ändå en viss oro inför vad som sker på utlandsområdet när det gäller försäljning av svenska aktier genom svenska fondkommissionärer? I december, när vi fattade beslutet, diskuterades ju den frågan ganska intensivt, inte bara i kammaren utan också i utskottet, och jag hade en känsla av att vi vid utskottssammanträdet i fråga allesammans hyste en viss oro över detta. I dag kan man konstatera att utvecklingen under den tid som skatten tillämpats

visar att oron var berättigad. Jag ställer därför frågan: Är Rune Carlstein oberörd av tendensen under de första månaderna?

Anf. 46 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Det var tre punkter i Rune Carlsteins inlägg som jag tycker det finns anledning att ta fasta på.

Först gäller det någonting som jag uppfattade som en kritik av att vi hade upprepat tidigare krav. Det är möjligt att Rune Carlstein inte avsåg att det skulle vara någonting negativt, men jag upplevde det i alla fall så. Dessa krav hade vi framfört inte bara i december förra året utan också dessförinnan. Att vi upprepat kraven har två orsaker. Den första är att vi tycker att det är bra krav; de är rättmätiga och borde tillmötesgå. Den andra orsaken är att kraven inte *har* tillmötesgått.

En annan punkt som jag anser värd att ta upp här är Rune Carlsteins yttrande, att den socialdemokratiska-regeringen hade gått in med åtgärder bl. a. 1982 samt att man 1983 hade framlagt förslag om aktiebeskattnings för att rättvisare fördela krispolitikens bördor. Ja, allting här i livet är ju relativt, Rune Carlstein. Det kan möjligen sägas att man rättvisare skulle fördela krispolitikens bördor, men det går knappast att påstå att åtgärderna varit tillräckliga för att få till stånd en rättvis fördelning. Åtgärderna på aktiebeskattningsens område – jag avser omsättningsskatten, schablonregelns förändring och den del av aktierna i en förmögenhet som drabbas av engångsskatten – ger en dryg miljard i skatt, av hundratals miljarder kronor i förmögenhetsökningar. Detta är inte rättvist. Det innebär möjligen en gnutta större rättvisa än tidigare. Man kan använda ett talesätt som inte är så ovanligt i dag och säga att det rör sig om en gradskillnad i fråga om rättvisa.

Den tredje och sista punkten avser ett uttalande av Rune Carlstein som jag, i motsats till de borgerliga, gläder mig åt att ha fått höra. Rune Carlstein sade att aktieomsättningsskatten nu var en utomordentligt försiktig start när det gäller en omsättningsskatt på aktier. Men när Rune Carlstein hävdar att vpk återigen har bjudit över vill jag erinra om att förslaget rörande omsättningsskatt på aktier är ett förslag som vi drivit under flera år, och socialdemokraterna har köpt en tiondel av detta förslag.

Anf. 47 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Herr talman! Ingegerd Troedsson var tydligen inte helt belåten med att jag citerade S-E-Bankens annonser. Men jag tycker nog att man har lagt ner möda på att tala om, hur man ser på utvecklingen för dem som sparat hos S-E-Banken under de gångna åren. Jag kan inte förstå att det skulle vara något fel i det. Man kan ju ändå läsa av hur det gått för de aktiesparare som startade för fem år sedan och alltså har sparat 25 000 kr. Det är obestridligt att banken kan konstatera hur mycket som står på kontona i andelar för var och en, och då är det faktiskt så att andelarna i dag är värda över 100 000 kr. Jag upprepar att det är ett obestridligt faktum att man haft den utvecklingen. Sedan bedömer man hur det skall se ut i framtiden.

Att man säger att Sverige varit i en ekonomisk kris är också obestridligt.

Jag tror inte att ens konsumentombudsmannen skulle kunna ha någon annan uppfattning än den som S-E-Banken ger uttryck för på denna punkt.

Nu håller vi på att vända utvecklingen, säger man också, och vid horisonten kan vi åter se ljuset. Jag tycker att S-E-Banken har skött den här informationen på ett gott sätt, och jag skall med intresse följa vad konsumentombudsmannen så småningom kommer att säga om S-E-Bankens annonser.

Sedan säger Ingegerd Troedsson att man kan drabbas av realisationsvinst- och förmögenhetsbeskattning osv. Men man kan ändå sälja aktier för 10 000 kr. om året utan att drabbas av beskattning. Allting är naturligtvis relativt här i världen, som Tommy Franzén säger, men för de flesta människor är ändå affärer på 10 000 kr. om året ganska stora affärer – och sådana affärer kan man alltså göra med aktier utan att drabbas av realisationsvinstbeskattning. Jag anser att jag har rätt att konstatera att det är på det sättet.

Kjell Johansson säger att han är bekymrad för att företagen inte får in tillräckligt med investeringsmedel i fortsättningen, när vi har en omsättnings-skatt på aktier med 1 %. Men, Kjell Johansson, f. n. föreligger inga bekymmer när det gäller investeringsmedel i företagen, utan de är utomordentligt likvida och har försörjt sig ganska väl med möjligheter till investeringar – om de bara vill sätta i gång investeringarna.

Anf. 48 Förste vice talman INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Först vill jag beröra S-E-Bankens annons. Visst har det varit en uppgång i börskurserna under senare år, men det har varit en uppgång från en extremt låg nivå på kanske 40 % av substansvärdet upp till en nivå som närmar sig substansvärdet.

Det är, som Kjell Johansson säger, så det måste vara om man skall kunna få nytt riskvilligt kapital genom aktier. Det är de borgerliga regeringarnas åtgärder som har lett till detta. Men sedan dess har vi haft 18 månader med en socialdemokratisk regering, som på punkt efter punkt efter punkt infört bestämmelser i radikalt motsatt riktning.

Sedan vill jag framhålla det som kolumnisten i Svenska Dagbladet skrev: Detta att man drar ut en rakt stigande kurva över börskurserna med samma ökningstakt som den vi sett under 1980-talet är ungefär lika enfaldigt som att dra ut en sådan kurva över barnens vikt- och längdökning. Resultatet av detta senare skulle bli värnpliktiga som kunde plocka miniubåtar med bara händerna.

Vad är det som har skett de senaste 18 månaderna? Jo, att man på punkt efter punkt har gjort improduktiva investeringar alltmer attraktiva. Och jag hoppas verkligen att Rune Carlstein håller med mig om att det är en utveckling som är långt ifrån önskvärd!

Socialdemokraterna motsätter sig att man, när det gäller förmögenhetsbeskattningen, tar hänsyn till en latent skatteskuld. Rune Carlstein sade någonting som jag tyckte var häpnadsväckande, nämligen att detta skulle gynna personer med höga inkomster och stora förmögenheter. Men skall inte lag och rätt gälla också för dem? Även om en person skulle vara miljardär – i

den mån vi har sådana – skall han inte behöva betala förmögenhetsskatt på förmögenhet som han inte har.

Slutligen skulle jag vilja ta upp frågan från handelskammaren om påståendet att "även relativt stora aktieinnehav kan avvecklas utan att någon realisationsvinstskatt över huvud taget blir aktuell". Man skrev: "Vi har tagit del av bifogade utlåtande från skatteutskottet och tycker att det skulle vara intressant att få utskottsmajoritetens uttalande närmare belyst. Det måste vara mycket intressant för den aktieköpande allmänheten att veta hur man gör för att sälja aktier utan att någon realisationsvinstskatt blir aktuell. Jag har inte fått något nöjaktigt svar, annat än möjligen detta att man kan sälja aktier som är äldre än två år för 10 000 kr.

Men hur är det vid arvsfall? Hur är det om man har en viss förmögenhet i aktier och behöver realisera den för att ha som grundplåt i ett företag eller i ett eget hem? Då drabbas man omedelbart av reavinstbeskattning, även om det bara är fråga om en nominell ökning av aktiernas värde. Detta kan inte vara tillfredsställande, Rune Carlstein.

Anf. 49 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är helt riktigt, som Rune Carlstein säger, att vi i dag har gott om investeringsmedel inom industrin. Men för den sakens skull tycker jag inte att det finns någon som helst anledning att börja exportera dessa investeringsmedel. Jag har inte alls någonting emot svenska investeringar i utlandet, men de skall vara affärsmässigt betingade. De skall kunna ge oss någonting tillbaka och inte uppstå genom att vi har en felaktig beskattning i vårt land, vilket nu är orsaken till exporten av kapital.

Det är helt riktigt att värdet på S-E-Bankens aktiesparfond för den individuella spararen i dag är 100 000 kr. nominellt. Men ingen sparare i fonderna har hittills fått ut sina pengar, dvs. om de inte har tagit ut pengarna i förtid och därigenom gått miste om premieringen. Spararna kommer att få ut medlen under de kommande fem åren. Hur mycket de verkligen kommer att få ut är beroende på aktiekurserna under dessa fem år. Jag tror att det kan vara en viss risk att utlova och ställa sig som garant för de nämnda 100 000 kronorna, om man samtidigt här i kammaren säger att omsättningsskatten på aktier är en stilla början. Då finns risken att dessa sparare kommer att gå miste om mycket av den värdestegring som de tror sig kunna få ut i framtiden.

Anf. 50 RUNE CARLSTEIN (s) replik:

Herr talman! Låt mig ta upp det sista Kjell Johansson sade: att omsättningsskatten är en stilla början. Man kan knappast börja försiktigare, Kjell Johansson och andra som har tagit fasta på mitt yttrande om att vi har börjat försiktigt med omsättningsskatten, än med 0,5 %. Den procentsatsen är vad som gäller för köparen resp. säljaren. Man måste väl ha rätt att konstatera att man knappast kan tänka sig en försiktigare början när det gäller omsättningsskatten på aktiehandeln. Vi har alltså startat försiktigt, vilket är en socialdemokratisk tradition. Man skall inte förivra sig utan tänka sig noga för och handla därefter. Vi får se hur utvecklingen kommer att bli. Utskottet har

sagt att det förutsätts att regeringen uppmärksamt följer vad som händer på aktiemarknaden. På detta sätt skrev vi i vårt betänkande när vi tog ställning till regeringens proposition. Några vidlyftigare slutsatser än att det är en försiktig start när det gäller omsättningskatten på aktier tycker jag inte Kjell Johansson eller någon annan skall dra av mitt yttrande.

Ingegerd Troedsson! Jag konstaterade att det kommer att gynna dem som har höga inkomster och stora förmögenheter om vi mildrar värderingsreglerna angående de börsnoterade aktierna och om man i förmögenhetshänseende endast behöver ta upp aktierna till 60–65 %. Det låg inget nedvärderande i detta. Jag anser givetvis att vi skall ha en lagstiftning som gäller för alla i detta land, oavsett om man är låginkomsttagare eller höginkomsttagare. Men resultatet av en sådan värderingsregel blir ofelbart att personer med kombinationen hög inkomst och stor förmögenhet gynnas. I det ekonomiska läge vi befinner oss i i dag finns det angelägnare reformer att genomföra än det förslag som moderaterna för fram i reservation 5.

Tredje vice talmannen anmälde att förste vice talman Ingegerd Troedsson och Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 51 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag har i en motion tagit upp frågan om en mer rimlig förmögenhetsbeskattning av de OTC-aktier som noteras på Stockholmsbörsen. OTC-aktierna har under det senaste året varit börsens verkliga guldgruva. Kurserna har snabbt skjutit i höjden, och många har tjänat stora pengar på detta. Men den beskattning som dessa placerare i OTC-aktier har råkat ut för är minst sagt lindrig. Det gäller även om man jämför med förmögenhetsskattebelastningen på vanliga börsaktier.

Om jag såsom aktieplacerare köper börsaktier för 1 milj. kr., blir deras förmögenhetsvärde 1 milj. kr. i den mån kurserna inte har förändrats. Om jag såsom aktieplacerare däremot köper OTC-aktier för 1 milj. kr., behöver jag i genomsnitt ta upp ett förmögenhetsvärde för dessa aktier på enbart 100 000 kr. I längden kan det inte vara rimligt att ha så stora skattemässiga skillnader beträffande OTC-aktier, som dock i allt väsentligt är noterade på börsen på samma sätt och i stort sett föremål för samma behandling som vanliga aktier – låt vara att det finns vissa skillnader i fråga om handelns omfattning.

Jag kan ge olika exempel på hur detta slår. Det finns ett företag på OTC-listan som heter Data Logic. I slutet av 1983 var aktiernas börskurs 122 kr. Deklarationsvärdet var 7 kr. eller 6 % av börskursen. Sv. Tele är ett annat OTC-bolag. Börskursen var 395 kr. och deklaraionsvärdet 6 kr. eller 2 % av börskursen. För 3K var börskursen 255 kr. och deklaraionsvärdet 4 kr. eller 2 % av börskursen. Så skulle man kunna redovisa OTC-bolag efter OTC-bolag.

Detta är inte rimligt. Enligt min mening kan vi inte ha det så här i längden. Jag tror att flera delar den uppfattningen. Man kan dra två slutsatser. En av

dem drar moderaterna i sitt särskilda yttrande, där de förordar att förmögenhetsskatten på börsaktier sänks så att den motsvarar den nivå som gäller för OTC-aktier.

I min motion drar jag den motsatta slutsatsen, nämligen att OTC-aktierna bör kunna bära samma förmögenhetsskatt som vanliga börsaktier. Jag tror att det är en ganska rimlig ståndpunkt. Ser man på situationen med tanke på en acceptabel fördelningspolitik, tror jag att ingen kan invända mot mitt resonemang. När vi nu skall hjälpas åt att stoppa hålen i statens budget framöver, måste även ägare av OTC-aktier vara med och ge sitt bidrag till det hela. Det kan lämpligen ske genom att man höjer förmögenhetsskatten på OTC-aktier till samma nivå som på vanliga börsaktier.

Jag känner mig inte ensam om denna uppfattning. Jag kan exempelvis citera folkpartiledaren Bengt Westerberg, som i en intervju i Veckans Affärer i slutet av mars blev tillfrågad om det inte vore rimligt att ha samma förmögenhetsskatte regler för OTC-aktier som för vanliga börsaktier. Han svarade då: "Det är möjligt att det har uppkommit en del icke avsedda effekter på OTC-marknaden. Det kan finnas skäl att se över beskattningsreglerna, men jag har för dagen ingen färdig idé om hur de skall kunna ändras." Mot den bakgrunden menar jag att den socialdemokratiska majoriteten i skatteutskottet har varit alltför försiktig i sina uttalanden på den här punkten.

Jag vill då sticka in att jag självfallet fortfarande har samma uppfattning som i motionen, att för dem som sitter som huvudaktieägare – lika med företagsledare – i dessa bolag bör gynnsammare regler gälla än för vanliga OTC-placerare som opererar på börsen. Jag vill starkt understryka att jag har den uppfattningen, och det har samband med att vi har anledning att gynna den här typen av småföretag eller halvstora företag och deras fortsatta kapitalförsörjning.

Däremot har vi ingen anledning att gynna placerarna i OTC-aktier. Jag tror nämligen att OTC-aktierna även med något rimligare förmögenhetsskatt kommer att vara mycket attraktiva på börsen också för en bredare allmänhet.

Därför är jag som sagt något förvånad över den socialdemokratiska utskottsmajoritetens försiktiga skrivning på den här punkten. Utskottet hänvisar till att företagsskattekommittén eventuellt kan tänkas ta upp frågan. Man får av betänkandet inte helt klart för sig vad utskottet anser. Anser utskottet verkligen att kommittén bör ta upp frågan? I så fall vore det bra med ett klagörande uttalande från utskottets ordförande som ju deltar i den här debatten.

Jag vill därför fråga Rune Carlstein: Innebär utskottets skrivning att ni uppmanar kommittén att ta upp frågan? Eller innebär den att ni vill att regeringen skall ge särskilda direktiv till kommittén om detta?

Det vore bra att få det klarlagt här, för jag kan inte föreställa mig att socialdemokraterna i skatteutskottet har den uppfattningen att det i längden skall vara denna väldiga skillnad i förmögenhetsskatt mellan OTC-aktier och andra börsaktier.

Anf. 52 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma med Lennart Pettersson i att det här är ett problem som man måste finna en lösning på. Men som Lennart Pettersson också redogjorde för, är det inte så där alldeles enkelt. Anledningen till att vi har de mycket förmånliga värderingsreglerna på OTC-listan är ju att man vill gynna de här småföretagen. Man vill underlätta för dessa företag vad gäller både kapitalkostnader och kapitalplacering.

Det som är bekymret nu är ju att allt fler företag blir introducerade på OTC-listan. Hittills är det fråga om ett trettiotal företag. Reglerna gäller sedan 1983, så detta är en helt ny företeelse. Problemen blir ju när vi får fler företag och de här fördelaktiga värderingsreglerna också kommer att gälla en krets som de inte var avsedda att gälla för från första början. Utskottets socialdemokratiska del menar att förhållandena får uppmärksammas av 1980 års företagsskattekommitté. Det ingår givetvis i dess uppdrag att se över företagens situation. Då får man ett fylligare underlag, så att man därefter kan bedöma frågan på ett riktigare sätt.

Vi är alltså överens om att det är mycket angeläget att hitta lösningar på det problem som Lennart Pettersson har aktualiserat. Det är inte bra med de värderingsregler som gäller i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (skattereduktion för aktieutdelning)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 142 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 2 (dubbelbeskattningen av utdelad vinst)

Först biträdades reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl. med 104 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 184 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl. – genom uppresning.

Mom. 3 (realisationsvinst på äldre aktier)**Anf. 53 TREDJE VICE TALMANNEN:**

Propositioner ställs först beträffande alla de motionsyrkanden som berörs i detta moment med undantag av yrkandena om schablonavdragets storlek och därefter i fråga om sistnämnda yrkanden.

Mom. 3 med undantag av yrkandena om schablonavdragets storlek

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del,
dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall

till motionerna 1142 och 2456 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar, bifölls med acklamation.

Schablonavdragets storlek

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del,
dels motion 2456 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Mom. 4 (omsättningsskatten på aktier)

Först biträdades reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. med 138 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna 1142 och 2456 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar. 150 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 164 röster mot 142 för reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 5 (latent skatteskuld)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (värderingen av ej börsnoterade aktier)

Utskottets hemställan bifölls med 288 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

14 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1983/84:34 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige samt Trinidad och Tobago (prop. 1983/84:134)

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Ekonomisk brottslighet

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1983/84:21 om anslag till brottsförebyggande rådet (prop. 1983/84:100 delvis).

Anf. 54 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anf. 55 BJÖRN KÖRLOF (m):

Herr talman! Debatten i dag handlar i formell mening om anslagen till brottsförebyggande rådet för förvaltningskostnader och utvecklingskostna-

der. I praktiken kommer debatten inte att handla särskilt mycket om brottsförebyggande rådet. Vi tvistar inte om anslagen till det. Debatten handlar i stället om ekonomisk brottslighet och närmare bestämt om behovet av forskning för att komma till rätta med denna typ av brottslighet. Det är ingen hemlighet att moderata samlingspartiet allteftersom den s. k. Eko-kommissionens arbete fortskridit och dess förslag offentliggjorts ställt sig alltmer tveksamt både till kommissionens arbetsformer och till dess olika förslag. Tveksamheten har så småningom övergått till alltmer uttalad kritik och till ett avståndstagande.

Fru talman! Innan jag går över till denna kritik, vilken tagit sig uttryck i moderaternas och folkpartiets reservation som är fogad till betänkandet, vill jag först slå fast några enkla fakta som hör till den politiska bilden när det gäller dagens debattämne. Det är vanligt att socialdemokratiska debattörer, från justitieministern över nuvarande landshövdingen Heurgren och nedåt, använder sig av en falsk och för en saklig debatt ovärdig argumentering, som går ut på att moderaterna, eftersom vi är starkt kritiska mot Heurgrens förslag i Eko-kommissionen, är ointresserade av att vidta åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Låt mig på en gång säga att ekonomisk brottslighet är ett samhällsont som skall bekämpas och bekämpas med kraft. Låt mig också säga att inte alla förslag som kommit från Eko-kommissionen är dåliga eller felaktiga.

Vår grundläggande kritik mot Eko-kommissionen rör tre områden.

För det första är vi kritiska mot kommissionens organisation och arbetsformer, vilka inneburit att den parlamentariska referensgruppen saknat i stort sett alla möjligheter att ge sin åsikt till känna och påverka arbetet. Jag skall inte diskutera detta vidare just nu utan bara säga att det är mycket tvivelaktigt, enligt min mening, om oppositionen i fortsättningen bör medverka i sådana typer av politiskt hårt styrda kommissioner.

För det andra – och det är vad debatten i dag handlar om – är kommissionens grundläggande utgångspunkter fotade på en synnerligen osäker kunskapsbas. I ett avseende är ansatsen, enligt vår uppfattning, dessutom mycket skev. Den svenska debatten om den ekonomiska brottsligheten präglas av brist både på systematik och på kunskap. Tillräcklig bakgrundsinformation har inte tagits fram, och vi har fått en betydande och mycket olycklig politisering. Själva begreppet ekonomisk brottslighet har i den offentliga debatten fått en politisk slagsida, som på ett synnerligen olyckligt sätt försvårar seriösa och sakliga åtgärder. Tilltron till möjligheten att med hjälp av omfattande och närgången offentlig lagstiftning och kontroll komma till rätta med olika typer av brottsliga gärningar i samband med näringsverksamhet är i Eko-kommissionens slutbetänkande mycket stark. Påstådd, men icke belagd, brottslighet inom vissa branscher tas till utgångspunkt för förslag om genomgripande åtgärder, som trubbigt drabbar hela branscher och medför betydande inskränkningar i näringsfriheten.

Kommissionens arbete har, som jag sade, präglats av en långtgående politisering. Vetenskapliga analyser av brottslighetens orsaker och omfattning har ersatts av delvis partipolitiskt dikterade motiveringar för på förhand

bestämda slutsatser. För huvuddelen av det kommissionen publicerat gäller enligt vår uppfattning att betänkandena, med hänsyn till det bristfälliga bakgrundsmaterialet och den ofullständiga analysen, inte kan läggas till grund för lagstiftning.

Vi anser alltså att kommissionen har misslyckats med sin uppgift, och vi föreslår att en utredning tillsätts för att undersöka, i kompetent mening, den ekonomiska brottslighetens orsaker och omfattning. Utredningen bör ges en sådan allsidig sammansättning och ha en sådan vetenskaplig bakgrund att rimliga garantier för ett objektivet arbete skapas. Direktiven måste skrivas så att arbetet inte en gång till spårar ur och inriktas på byråkratiska skenlösningar.

Fru talman! I alla sammanhang där brottslighet och brottsbekämpning diskuteras söker man genom forskning och utredning få klart för sig brottslighetens orsaker. Vad gäller den traditionella brottsligheten har inte minst socialdemokraterna, med rätta, betonat vikten av att söka denna brottslighets sociala orsaker. På ett uppseendeväckande sätt undviker Eko-kommissionen denna frågeställning vad gäller den ekonomiska brottsligheten. Redan i direktiven spårar man detta.

I direktiven står det som första punkt att kommissionen skall överväga hur den skall kunna få bättre kunskaper om den ekonomiska brottslighetens former, arbetsmetoder och utbredning, men om dess orsaker sägs ingenting. Direktiven är alltså redan på denna punkt sådana att ansatsen leder fel.

Vidare konstaterar man – och det har i den offentliga debatten om Eko-kommissionen och ekonomisk brottslighet gång på gång understrukits – att skattesystemet utgör en viktig inkörsport till analys av den ekonomiska brottsligheten – det säger sig självt. Men Eko-kommissionen har inte gjort någonting för att undersöka t. ex. orsakerna till den aktuella brottsligheten vad gäller en vetenskaplig bedömning av det eventuella sambandet mellan högt skattetryck och ekonomisk brottslighet. Någon sådan orsaksanalys finns inte.

Vidare har EKO-kommissionen undvikit den debatt som nu förs på många håll ute i samhället, nämligen om möjligheten att genom ökad privatisering och att inte driva allting i offentlig regi undvika en del av den ekonomiska brottsligheten. Jag behöver bara peka på sådana områden som s. k. svarta dagmammar, byte av tjänster, svart och grå arbetskraft av olika slag, som vi vet förekommer i stor omfattning. Detta är bl. a. ett resultat av att man inte får bedriva daghemsverksamhet i privat regi, att man inte får använda sig av sådana tjänster i privat regi som nu drivs i offentlig regi, vilket leder till ekonomisk brottslighet.

Låt mig, fru talman, genast säga att vi moderater inte har trott och inte heller nu tror att en sänkning av skattetrycket t. ex. med marginalsatser ner till 50 % mycket snabbt skulle nedbringa den ekonomiska brottsligheten. Någon sådan intellektuell debatt vill vi inte ge oss in i. Men fullt klart är att det råder ett samband mellan högt skattetryck och ekonomisk brottslighet. Behöver man enligt lagen inte betala någon skatt alls är det fullt klart att det inte heller uppstår någon skattebrottslighet. Men betalar man 80–85 %, med

marginal effekter ända upp till 100 %, marginskatt börjar någonstans på skalan brottslighet uppträda. Någon sådan orsaksanalys finns alltså inte i Eko-kommissionens betänkande.

För det tredje finns här i kommissionens arbete viktiga rättssäkerhetsaspekter att beakta. Bara debatten präglas på detta område av en betydande politisering. Själva ordet konkurs har i debatten – jag vill inte påstå att Eko-kommissionen säger det – likställts med brottslighet. Det hör till saken att konkurs är det normala sättet att avsluta en näringsverksamhet som inte går ihop ekonomiskt. Lagstiftningen anvisar exakt denna utväg med konkurs. Det är det sätt på vilket det skall ske, om verksamheten inte kan bedrivas vidare. Detta är inte brottsligt, men själva ordet konkurs har nu fått en sådan klang att många människor uppfattar det så att det ligger något brottsligt i en näringsverksamhet som går i konkurs. Så är det alltså inte.

Titta t. ex. på förslaget till ny bulvanlag, där man laborerar med omkastad bevisbörda – ett för västerländsk rättstradition, särskilt när det gäller straffrätt, utomordentligt märkligt förslag.

Ordet bulvan har en dålig klang för många människor men är ett uttryck för en oerhört viktig verksamhet i hela vårt näringsliv – det gäller både agenter och kommissionärer – som fyller en betydande funktion i all näringsverksamhet.

Kommissionens nu framlagda förslag innehåller inte någon egentlig analys av rättsläget på detta område, ingen analys av vilka rättsliga problem som behöver åtgärdas eller vilken lagstiftning som är bristfällig. Inte heller finns någon beskrivning eller undersökning av de missförhållanden i svenskt näringsliv som den föreslagna bulvanlagen skall råda bot på.

Vad gäller lagens konstruktion kan man anmärka att det framstår som förvirrande att man tillskapar en legaldefinition – bulvan, bulvanhandling och bulvanskap – som skall avse ett förhållande som ibland är brottsligt, ibland bara illojalt och ibland inte ens klandervärt. Lagförslagen är också genomgående så svårforcerade och bitvis direkt oklart skrivna, att de är omöjliga att tillämpa i praktiken.

När det gäller den föreslagna bulvanlagens systematik och allmänna uppläggning kan man därutöver säga att dess första paragraf innebär att en bevisbörderegeln skall tillämpas på den som ådömts annan påföljd än böter för brott som han har begått i samband med utövande av näringsverksamhet under de senaste fem åren. I sak innebär det att en sådan person får mycket begränsade möjligheter att anlita t. ex. en kommissionär.

I det här fallet är det fråga om en automatik som slår till så snart någon ådömts annan påföljd än böter för brott i samband med näringsverksamhet. Det är i varje fall enligt min mening ett alltför diffust rekvisit att arbeta med – rekvisitet är alltså brott i samband med näringsverksamhet – för att vara godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt. Det är inte heller klart varför kommissionsinstitutet inte längre skall få utnyttjas av dessa personer.

I 3 § i den föreslagna bulvanlagen föreskrivs straff för huvudmannen, och i 4 § för bulvanen. Bulvanen straffas bl. a. om han hade skäligen anta att bulvanskapet anordnades för att främja brott.

Konstruktionen innebär att ett särskilt huvudbrott tillskapas, vilket kriminaliserar vårdslös medverkan till ett annat brott, som är straffbart enbart vid uppsåt. Detta sätt att kringgå fastlagda straffrättsliga principer har egentligen inte motiverats på något annat sätt än att den gängse modellen är ineffektiv, något som torde kunna anföras beträffande åtskilliga instrument för att komma till rätta med brottslighet.

Det skall också sägas att den rättsliga konstruktionen "oaktsam medverkan" även på ett annat sätt innebär rättssäkerhetsöverskridanden. Att den är så sällsynt förekommande är ingen slump, utan det beror på att lagstiftaren inte tidigare funnit en så vitt verkande kriminalisering påkallad utom i fråga om de allvarligaste brotten, t. ex. brott mot rikets säkerhet. För egen del tycker jag att det är utomordentligt tveksamt – för att uttrycka mig försiktigt – om bulvanfallet bör hänföras till samma kategori samhällsfarliga företeelser som spioneri, i vart fall utan närmare analys av den frågan, och någon sådan har kommissionen naturligtvis inte lämnat. Inte heller har rättssäkerhetsaspekterna beaktats. Det faktiska behovet av en så vid kriminalisering som den föreslagna får också anses tveksamt, i all synnerhet som bulvanen säkerligen i allvarligare fall kan fällas enligt vanliga uppsåtsregler för medverkan till det brott som han har främjat.

Jag vill lämna ytterligare ett exempel.

Man har föreslagit etableringskontroll inom ett antal branscher. Konstruktionen av denna etableringskontroll går bl. a. ut på att man, enkelt uttryckt, först skall bevisa att man är hederlig innan man får bedriva näringsverksamheten. Om förslaget går igenom har staten, utan misstanke om att en person inte skulle betala sin skatt, försäkrat sig om att vederbörande först betalar in avgifter, dvs. skatt i förväg. Staten försäkras sig på det sättet om att dessa pengar betalas in, utan någon som helst skälig misstanke om brott.

Dessa rättssäkerhetsaspekter har enligt vår uppfattning på betydande områden trätts för när i Eko-kommissionens förslag.

I direktiven till Eko-kommissionen sägs följande:

"Även om det är mycket angeläget med snabba och effektiva åtgärder får dock dessa inte utformas så att andra värden åtsidosätts på ett otillbörligt sätt. Det finns särskild anledning att betona att kraven på rättssäkerhet och integritet genomgående måste tillgodoses."

Enligt vår uppfattning har inte kommissionen följt direktiven på dessa punkter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den moderata reservation som är fogad till betänkandet.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 56 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Fru talman! Björn Körlof hade rätt på en punkt: hans anförande handlade inte mycket om brottsförebyggande rådet, utan det gällde Eko-kommissionens verksamhet. Jag tänker inte ta upp den diskussionen nu. Jag vet att det

kommer förslag längre fram, som vi säkerligen får tillfälle att diskutera då.

Moderaterna och folkpartiet har till detta utskottsbetänkande fogat en reservation, där man kräver en ny utredning om den ekonomiska brottsligheten. De vill utreda orsakerna till denna form av brott.

Den grova ekonomiska brottsligheten är en ganska ny företeelse i vårt samhälle. I början av 1970-talet kunde man märka en kraftig ökning av organiserad och ekonomisk brottslighet, som främst riktade sig mot samhället genom att skatter och avgifter undanhölls.

De skatteutredningar som vid det tillfället arbetade täppte till en del krypthål i skattelagstiftningen, men oseriösa näringsidkare fann snabbt nya områden att bedriva sin ohederliga verksamhet på. Alla var överens om att någonting måste göras och att det måste göras snabbt.

Den då socialdemokratiska regeringen tillskapade brottsförebyggande rådet 1974. Hösten 1976 tillsatte rikspolisstyrelsen arbetsgruppen mot organiserad och ekonomisk brottslighet, kallad AMOB, som året efter publicerade en rapport som i allt väsentligt bekräftade den oroande bild av den ekonomiska kriminaliteten som man misstänkt fanns.

År 1977 tillsattes inom brottsförebyggande rådet styrgruppen mot ekonomisk brottslighet. Denna hade till sitt förfogande ett antal arbetsgrupper bestående av kunnigt folk från myndigheter och andra organ som berördes samt forskare inom specialområden. Dessa arbetsgrupper har producerat ett antal rapporter som brottsförebyggande rådet sedan publicerat och som väckt stor uppmärksamhet ute i samhället – ett mycket gediget arbete, där problemen benäns upp och genomlysts på ett föredömligt sätt.

När den socialdemokratiska regeringen tillträdde 1982 tillsattes två kommissioner, en som skulle arbeta med frågor rörande narkotikamissbruk och en som skulle se över och komma med förslag till åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.

Eko-kommissionen har nu lämnat sin slutrapport. Dessutom har den frambringat ett trettiotal rapporter med förslag till lösningar, som om de genomförs kommer att på ett effektivt sätt beskära möjligheterna till den onunda hantering som oseriösa näringsidkare nu bedriver.

Fru talman! Jag har gjort denna uppräknings för att belysa en del av den forskning och det arbete som redan har nedlagts för att man skall kunna få grepp om dels vad den ekonomiska kriminaliteten är för något, dels också omfattningen av densamma.

Det kan konstateras att samhället satsat både kraft och resurser för att informera sig om denna form av brott.

BRÅ:s rapporter, AMOB:s rapport och rapporter, som frambringats efter forskning inom regioner och lokala områden som kommuner och län, har legat till grund för Eko-kommissionens rapporter, och jag vågar påstå att dessa är väl underbyggda. Trots snabbheten i kommissionens arbete blir man imponerad över resultatet.

I detta läge kommer nu moderaterna och folkpartiet och kräver nya utredningar om den ekonomiska brottsligheten. Vad kan syftet vara med detta?

Ja, Björn Körlof sade här i sitt inlägg att vi socialdemokrater ofta skyller moderaterna för att vara ointresserade av att lösa de här frågorna. Man får den uppfattningen. Syftet med kravet nu är, såvitt jag kan bedöma, att förhålla att någonting över huvud taget görs i frågan.

Det är inte nytt för i dag. Alla minns när utskottet realbehandlade frågorna om den ekonomiska kriminaliteten, och vi minns också utskottets betänkande 1980/81:21, där vi från socialdemokraterna krävde utredningar på flera punkter för att kunna åtgärda denna cancersvulst i samhällskroppen. Det gällde bl. a. ansvarsgenombrott vid konkurser, näringsförbud, etableringskontroll, gäldenärsbrott och revisors ställning. Vad hände i kammaren? Jo, den borgerliga majoriteten avtog våra förslag med en rösts övervikt.

Då var skälen antagligen desamma som nu. Ni ville inte ens tillsätta några utredningar för att komma till rätta med problemen.

Men nu, när det finns ett gediget utredningsmaterial och när kommissionen lagts fram sina förslag, kommer ni och kräver nya utredningar. Nej, mina vänner, det är allt för genomskinligt.

Äntligen skall vi se till att propositioner läggs fram som bygger på det material som finns och på kommissionens rapporter. Vi vill inte ha ett samhälle fullt med oseriösa och fifflande människor. Det vore inte bra för samhällsmoralen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan samt avslag på reservationen.

Björn Körlof spekulerade i orsakerna till den ekonomiska brottsligheten. I vissa fall är det nog riktigt att skattetrycket och företagens avgifter är en bidragande orsak. Men hur kommer det sig att samhällets avgifter har hamnat på nuvarande nivå? Jo, det beror på de förhandlingar som förts mellan parterna på arbetsmarknaden. Dessa har kommit överens om en ändring. Vissa kostnader som löntagarna har haft, har lagts över på arbetsgivarna i form av arbetsgivaravgifter. Men egentligen är det fråga om löntagarnas pengar. Man går efter antalet anställda, så det kan röra sig om ganska stora summor.

De som planerar, och som även begår, brott kan med nuvarande regler om inbetalning av avgifter och med nuvarande kontroll samla på sig skulder. I många fall rör det sig om miljontals kronor.

Vi har aldrig sagt att konkurser är något ohederligt. Men det måste vara fel på reglerna när det är möjligt att genom konkurser planera sin ekonomi, vilket många oseriösa företagare i dag gör. Medvetet samlar man på sig en hel del skulder. Anställda och samhället får sedan ta konsekvenserna. Hur vill moderaterna egentligen lösa den frågan? Skall vi återgå till det gamla systemet? Skall de anställda få pengar direkt i handen och således inte behöva vara med om att skapa trygghet? Eller skall vi genom nya regler och förordningar sätta stopp för olika falsarier?

Sedan över till gnället om de höga skatterna. Vi måste försöka göra en analys och ta reda på vad vi får för våra skattepengar, hur vårt samhälle är uppbyggt. Jag tror att många människor är glada över att bo i ett samhälle, där de får betala skatt och där de har sin trygghet ordnad på ett riktigt sätt.

Nej, det behövs nog en annan debatteknik. Vi skall inte inbilla människor att de lever i ett samhälle som bara skinnar dem på pengar och inte ger dem någonting i gengäld.

Ännu en gång yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 57 BJÖRN KÖRLOF (m):

Fru talman! Återigen har vi fått höra att moderaterna är ointresserade av att bekämpa den ekonomiska brottsligheten, att moderaterna i början av 1980-talet förhållade dessa frågor i justitieutskottet. Men det är någonting i Hans Petterssons i Helsingborg argumentering som inte stämmer. Han redogjorde för brottsförebyggande rådets arbete i mitten och i slutet av 1970-talet. Många och även intressanta utredningar gjordes. Jag vill emellertid framhålla att det var en borgerlig regering som tog initiativ till forskning och åtgärder på detta område. Redan då tog alltså vi från borgerligt håll initiativ. Det gäller inte minst den tidigare moderate justitieministern. Allt som påbörjats är alltså ett resultat av borgerligt initiativtagande. Det finns åtskilligt i justitieutskottets betänkanden från den tiden att peka på. Det gäller t. ex. stickprovskontrollerna av vissa branscher beträffande inbetalning av skatter och avgifter. Redan då började man med branschkontroller, t. ex. beträffande åkerinäringen. Detta var alltså resultat av borgerliga initiativ.

Hans Petterssons tal om ointresse och förhållning från vår sida överensstämmer alltså inte med verkligheten. Det intressanta är dock följande. Socialdemokraternas förslag på detta område handlade i hög grad, precis som Hans Pettersson själv sagt, om etableringskontroll och näringsförbud. En del specialfall kan visserligen diskuteras. Men om man eftersträvar generellt verkande åtgärder i syfte att komma till rätta med missförhållanden inom en viss bransch, är det inte något bra sätt. Det är som att gå fram med en lie. Det är således inte bara ogräset som försvinner utan också den växande säden. Vi måste alltså försöka hitta metoder för att – utan att använda oss av etableringskontroll och näringsförbud – komma åt dem som inte sköter sig i olika branscher.

Ett sätt att verka på som är bland dem vi föreslagit och som finns i vår motion, är att engagera branscherna själva i detta arbete. Ett bra exempel på detta tycker jag advokatverksamheten ger. Även om det förekommer missförhållanden också där, är man ganska hård beträffande etiken och det sätt på vilket advokater får uppträda. De utesluts ju ur organisationen om de inte verkar på ett riktigt sätt. Jag tycker att man kan arbeta på motsvarande sätt när det gäller t. ex. hotell- och restaurangbranschen: de som inte sköter sig utan uppträder på marknaden på ett sätt som man inte bör göra i vårt land skall inte få vara med i den branschorganisation som borgar för ett riktigt beteende.

Det finns andra sätt att verka på som innebär att man arbetar mer med medel som går ut på att det skall vara lönsamt att vara hederlig. Den typen av argumentering för Eko-kommissionen över huvud taget inte, utan hela tiden går argumenteringen ut på en utökad samhällelig kontrollapparat. Det saknas en sådan omvänd argumentering som förekommer bl. a. i USA och

Nr 118

Torsdagen den
5 april 1984

*Ekonomisk brotts-
lighet*

England och i alla andra västerländska stater där man har bekymmer med ekonomisk brottslighet. Där frågar man sig: Hur skall vi bära oss åt för att ha en lagstiftning som syftar till en positiv, hederlig insats från näringslivet och inte innebär utökad kontroll, som – precis som jag sade – leder till bekymmer också för den hederliga delen av näringen.

Detta är besvärliga frågor, för vi vet att de som är ohederliga i en viss bransch och näringsverksamhet skapar konkurrensfördelar för sig som de hederliga inte klarar av. Då måste man engagera branschen och näringen i att försöka stöta bort dem som inte uppträder lojalt på marknaden.

Jag vill ta upp ett exempel som Lennart Blom har försökt föra fram. Det gäller att arbetsgivare omedelbart skall betala in källskatteavdragen, så att man inte får dessa kvarliggande klumpar av skatt i företagen. En sådan förändring av lagstiftningen är ett enklare sätt att försöka bli av med en del av den ekonomiska brottsligheten:

Jag vill alltså på det skarpaste tillbakavisa antydningarna om att vi skulle vara ointresserade av att bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Det finns tvärtom ett mycket starkt intresse från vår sida att göra det. Jag har pekat på flera punkter där vi har lagt fram sådana förslag.

Anf. 58 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Fru talman! När vi behandlade det betänkande från justitiekommittén som jag hänvisade till i mitt inledningsanförande, hade vi på sju punkter förslag om utredningar för att komma till rätta med de förhållanden som rådde. Men detta sade den borgerliga majoriteten nej till, med en rösts övertikt.

Nu har man arbetat i BRÅ, i styrgruppen, och det har utförts utredningar ute i landet som BRÅ har betalat. Detta har samlats ihop till ett material. Eko-kommissionen har gjort en sammanställning och kommer med ett förslag. Och då, Björn Körlof, kommer ni och begär en utredning. Kan man av det få någon annan uppfattning än att ni vill förhala frågan? Jag tror att många som betraktar detta seriöst anar argan list. Har ni inte det får ni försöka bete er på ett annat sätt, så att folk begriper vad ni menar.

Också näringslivet plågas mycket av de förhållanden som råder. Vi har haft kontakt med små och medelstora företagare som har väldiga bekymmer beroende på den konkurrenssituation som uppstår genom dem som planerar sin ekonomi för brott, då man kan räkna med 40–45 % lägre kostnader för utfört arbete än när det gäller de seriösa företagarna. Dessa företagare kommer att med stor tillfredsställelse hälsa den dag vi får genom dessa förslag.

Det är inte bara samhället som lider, konsumenterna får också ett sämre arbete utfört – det vet jag genom mitt engagemang inom konsumentpolitiken.

I dag skall jag inte diskutera Eko-kommissionens förslag, som Björn Körlof kommer tillbaka till gång efter gång. Så det här med den s. k. bulvanlagen. Det finns naturligtvis områden där man är ställföreträdare på ett annat sätt än de bulvaner som vi tänker på. Vi kan aldrig lösa dessa frågor på ett vettigt sätt, om vi inte kommer till rätta med bulvanerna. De övertar

ansvaret från huvudmannen och sitter som ställföreträdare utan någon ekonomisk bakgrund samt driver ett företag till konkursens brant. När man sedan lagsöker dessa personer finns det varken tillgångar eller ansvar.

Nej, Björn Körlof, vill ni inom moderata samlingspartiet att vi skall tro er på ert ord när det gäller er vilja att lösa de här frågorna, så får ni bete er på ett annat sätt.

Anf. 59 BJÖRN KÖRLOF (m):

Fru talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande är inte allt som Eko-kommissionen har föreslagit dåligt eller felaktigt. Vi får naturligtvis se på förslagen, om det framläggs en proposition, och pröva dem på sedvanligt sätt här i riksdagen. Men den ansats som kommissionen har gjort tycker vi, mot bakgrund av forskningsläget, är felaktig.

Detta hänger bl. a. samman med att – som jag var inne på – Eko-kommissionen inte har brytt sig om att skapa en vetenskaplig grund för sina bedömningar när det gäller orsakerna till den brottsliga verksamheten. Man har redan från början utgått från att det förekommer ekonomisk brottslighet inom ett antal branscher av en viss omfattning, och det föranleder sedan svepande och mycket långtgående förslag som inte är fotade på en hållbar grund. Bara resonemanget om hur mycket skatter som undanhållits genom ekonomisk brottslighet pendlar så kraftigt som mellan 10 miljarder och 40 miljarder. Detta visar på vilken oerhört osäker kunskapsbas man rör sig.

Och som sagt: Orsakerna till denna brottslighet har man inte brytt sig om att undersöka. Det är fundamentalt att man har detta klart för sig, innan man för fram hårda krav på lagstiftning som etableringskontroll, näringsförbud och generell lagstiftning beträffande bulvaner.

Det är alltså detta vi inte kan vara med på. Det är möjligt att man skall ha en strängare lagstiftning beträffande bulvaner, och det är möjligt att man för vissa branscher skall ha en ökad kontroll i form av näringsförbud. Men det finns i Eko-kommissionens rapporter och betänkanden inget underlag för att göra dessa bedömningar i dag. Det är detta som vi är kritiska mot, och det är därför vi vill ha en utredning som grundar sig på en vetenskaplig analys, utförd av de forskare som faktiskt sysslar med detta. Det finns flera forskare i vårt land – rättsekonomer och andra – som i dag forskar rörande den ekonomiska brottslighetens orsaker och andra förhållanden. Denna forskning skulle man kunna använda sig av, men det har inte Eko-kommissionen brytt sig om.

Själva direktiven, som bl. a. grundar sig på den socialdemokratiska reservationen i det betänkande som Hans Pettersson i Helsingborg refererar, är vad som ligger till grund för Eko-kommissionens förslag. Vi kan alltså inte, som vi brukar göra i det här landet, skapa oss en vettig och grundläggande kunskap, innan vi vidtar åtgärder.

Det här är den huvudkritik vi framför, och det är därför vi vill ha en ny utredning.

Sedan håller jag med Hans Pettersson på många punkter. Ekonomisk brottslighet i en bransch, särskilt på en ort där någon näringsidkare skaffar sig

starka konkurrensfördelar genom att begå ekonomiska brott, drabbar de hederliga. Jag har full förståelse för att särskilt småföretagare på en ort som drabbas av sådana konkurrensnackdelar blir mycket upprörda. Självfallet måste den typen av brottslighet bekämpas. Det råder alltså inga delade meningar mellan oss på denna punkt.

Men man bör göra klart för sig vilka orsakerna är till att folk betar sig på ett sådant här sätt och därigenom skapa instrument för ett ingripande. Det är här vi skiljer oss åt. Ni har redan bestämt er för vilken metod som skall användas, utan att ha ett underlag för att göra den bedömningen.

Anf. 60 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Fru talman! Björn Körlof kommer tillbaka till Eko-kommissionens rapport gång efter annan. Ni har bitit er fast i de där sakerna. Men i dag diskuterar vi justitieutskottets betänkande nr 21, där ni i en reservation krävt en ny utredning om de här frågorna.

Vi får säkerligen tillfälle att diskutera Eko-kommissionens rapport när den har behandlats i regeringskansliet. Vi kommer att få förslag därvidlag, och då skall vi föra en debatt i frågan. Därvid kan vi kanske också diskutera orsakerna.

Björn Körlof har flera gånger sagt att det är skatterna som är orsaken till den ekonomiska brottsligheten, och delvis håller jag med om det. Men jag vill ändå fråga Björn Körlof: Hur mycket skall vi sänka skatten för att nolltaxerare, skattefifflare och andra skall låta bli att bedriva sin osolidariska och brottsliga verksamhet?

När vi sedan kommer till skott med Eko-kommissionens rapporter och de förslag som kommer att läggas fram från regeringskansliet, kanske vi kan få litet förslag från moderata samlingspartiet till hur vi skall kunna avläsa de resultat vi tidigare uppnått vad gäller arbetsgivarnas skyldigheter. Jag avser våra tidigare beslut om de olika skyldigheter som näringsidkarna i dag har gentemot de anställda beträffande pensioner, sjuklön, semesterersättning osv.

Skall ni gnälla på avgifterna till dessa saker får ni också lägga fram förslag till hur man på annat sätt skall klara av att ge de anställda denna trygghet.

Anf. 61 BJÖRN KÖRLOF (m):

Fru talman! Det är svårt, Hans Pettersson i Helsingborg, att inte bita sig fast vid Eko-kommissionens förslag och rapporter, eftersom det är vad socialdemokraterna hänvisar till när det gäller ingripande mot ekonomisk brottslighet. Debatten måste med nödvändighet handla om Eko-kommissionen och dess förslag.

Låt mig bara ange en synpunkt till. Hur mycket skall man sänka skatterna innan folk upphör att skattefuska, frågar Hans Pettersson. Jag vet med säkerhet att om skattetrycket är noll finns det inte heller någon skattebrottslighet. Därutöver kan jag inte säga någonting, av det enkla skälet att det inte finns några forskningsresultat som kan belysa det. Men någonstans på skalan – när skattetrycket utökas över en viss nivå – är det fullt klart att det

uppträder skattebrottslighet. Så mycket vågar jag säga.

Det finns åtminstone rimliga orsaker att anta, att ju högre skattetrycket är, desto större risk finns det för att skattebrottsligheten ökar. Men jag har mycket svårt för att uttala mig om var på skalan detta börjar inträffa.

Jag har också på motsvarande sätt svårt att uttala mig om när man möjligen kan nedbringa brottsligheten om man sänker skatten. De som nu bedriver skattebrottslighet upphör säkert inte med denna bara därför att skattetrycket går ned en viss bit. Men Hans Pettersson måste väl hålla med om att det finns ett samband mellan skattetryckets höjd och skattebrottsligheten. Det vore mycket intressant att få detta belyst – kanske med litet internationella utblickar till länder med olika kontrollapparater, olika skattetryck och olika ekonomisk brottslighet.

Anf. 62 HANS PETTERSSON i Helsingborg (s):

Fru talman! Jag kan hålla med Björn Körlof på en punkt, nämligen att man inte kan skattefuska då skattetrycket är noll – och det kan man aldrig prata bort på något sätt! Men då kan jag också konstatera, att om skattetrycket är noll är tryggheten också noll.

Björn Körlof talar om internationella utblickar – men sådana har vi väl gjort litet till mans. Jag är säker på, Björn Körlof, att många människor i vår värld skulle sätta stort värde på att komma till Sverige och betala skatt för att ha den trygghet som vi här har byggt upp.

Vad sedan gäller detta att vi återoppar Eko-kommissionens arbete, vill jag framhålla att vi i valrörelsen 1982 lovade att vi, så snart vi kom i regeringsställning, skulle åtgärda de olägenheter som finns i samband med den ekonomiska brottsligheten. Därför tillsatte vi Eko-kommissionen. Den har arbetat under litet mer än ett år och gjort ett gediget arbete, som vi tänker dra nytta av vid den fortsatta behandlingen av de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 2

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (utredning om ekonomisk brottslighet)

Utskottets hemställan bifölls med 205 röster mot 94 för reservationen av Bertil Lidgard m. fl.

16 § Utsökningsregisterlag

Föredrogs lagutskottets betänkande 1983/84:23 om utsökningsregisterlag.

Anf. 63 ALLAN EKSTRÖM (m):

Fru talman! Rubriken på betänkandet, Utsökningsregisterlag, låter förvisso inte särskilt spännande eller engagerande. Men betänkandet, som bygger på en motion från mig, behandlar ett ämne som verkligen rör eller borde röra oss alla, nämligen den enskildes personliga integritet i datasamhället.

Det finns bland allmänheten en alltmer utpräglad oro för dataregister av olika slag. Denna oro är fullt förklarlig med hänsyn till arten och mängden av de uppgifter om oss som finns lagrade i ett otal register. Det lär sålunda finnas mer än 50 000 personregister i vårt land. Än mera oroande framstår dock möjligheten att genom samkörning skapa nya register, där en uppgift – hur harmlös den än må vara i sig – i det nya sammanhanget kan få en helt annan innebörd och betydelse än den hade från början. Det lär t. ex. finnas 16 olika inkomstbegrepp. Genom samkörning kan den enskilde således oförskyllt få skenet emot sig, med påföljd att han kan försättas i en situation med omkastad bevisbörda.

Ett av de mest närgångna registren som existerar förs för kronofogdemyndighetens exekutiva verksamhet. Sedan mer än tio år tillbaka har nämligen pågått ett arbete med att utforma ett ADB-stöd för kronofogdarnas verksamhet. Under drygt åtta år bedrevs försöksverksamhet med det s. k. REX-systemet inom några av de största kronofogdedistrikten. Det symboliska ordet REX är en förkortning av "redovisningssystem för exekutionsväsendet". Genom riksdagsbeslut i maj 1982 har REX-verksamheten utvidgats till att omfatta samtliga kronofogdemyndigheter samt permanentats. Systemet tas i drift under detta år.

Anmärkningsvärt nog saknar emellertid den nu riksomfattande verksamheten stöd i särskild lag. Denna avsaknad av lag är från rättslig synpunkt ytterst allvarlig. Dagens rättslösa tillstånd har haft till följd att allt fler kastar sina blickar på kronofogdarnas register för att få ta del av dettas innehåll. Registret har redan delvis fått karaktär av ett kreditupplysningsregister. Riksskatteverket, som är starkt delaktigt i registret, lär har utarbetat särskilda dataprogram för att kunna möta förväntade beställningar från olika håll. Detta intresse för registret har i sin tur lett till en rättslig konflikt, som verkligen berör den enskilde.

Kreditupplysningslagen, som antogs år 1973, har till syfte bl. a. att skydda den enskilde från otillbörligt intrång i hans personliga integritet. Av denna anledning finns det därför ett antal regler i lagen av sådan skyddscharaktär.

Motsvarande skyddsregler finns inte för utsökningsregistrets vidkommande, av det skälet att det ju inte finns någon författningsreglering alls. Mot denna bakgrund är det förklarligt att utsökningsregistret kommit att användas för ren kreditupplysningsverksamhet, detta som ett rent kringgående av kreditupplysningslagen. Ju mera avslöjande uppgifter, desto bättre från borgenärens synpunkt.

Datainspektionen har med anledning av min motion fattat ett beslut den 28 februari i år, varigenom man i avvaktan på en utsökningsregisterlag har förbjudit registrets användande för kreditupplysningsverksamhet. Denna ovanliga åtgärd kan inte ses som annat än ett uttryck för datainspektionens starka oro över nuvarande rättslösa tillstånd.

Det krävs sålunda snarast en lag i ämnet, en lag som skall reglera sådana för oss alla medborgare centrala frågor som angår

1. vilka uppgifter som skall få registreras,
 2. varifrån uppgifterna skall få hämtas,
 3. till vem uppgifterna skall få utlämnas,
 4. hur rättelse skall ske av felaktiga uppgifter
- bara för att nämna några av de allra viktigaste frågorna.

Utskottet, som instämmer i motionens syfte, har inhämtat att regeringen avser att framlägga den av mig efterlysta lagen senare i år. I den mån arbetet härpå har påskyndats till följd av min motion har jag uppnått syftet med denna. Något mera finns inte att göra.

Jag yrkar därför, fru talman, bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

17 § Anslag till kyrkliga ändamål

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1983/84:14 om anslag till kyrkliga ändamål (prop. 1983/84:100 delvis).

Anf. 64 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anf. 65 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Det råder ingen tvekan om att den nya bibelöversättningen har blivit en stor framgång. NT 81 har gått ut i mycket stora upplagor och blivit en angelägenhet för hela svenska folket. Det fanns också en sådana målsättning från början. I stat-kyrka-beredningens slutbetänkande Samhälle och trossamfund framhölls att frågan om en bibelöversättning inte enbart kan anses som en inomkyrklig angelägenhet. Den är också av allmänskulturellt intresse. Det var därför staten fick ett huvudansvar för nyöversättningen av Bibeln.

Kostnaderna för översättningen har från halvårsskiftet 1976 anvisats under utbildningsdepartementets kommittéanslag. Det är bibelkommissionen som haft ansvaret för nyöversättningen, allt sedan den utsågs av regeringen 1972. Bibelkommissionen har hört till utbildningsdepartementet hela tiden sedan dess. Även sedan kyrkoenheten har flyttat till andra departement har

bibelkommissionen fått stanna under utbildningsdepartementet. På så sätt har man markerat vikten av att kommissionens arbete är av allmänskulturell natur. Man slår också vakt om den vetenskapliga integriteten. Ingen kan beskylla bibelkommissionen för att vara beroende av någon part.

I årets budgetproposition föreslås delvis nya rutiner för en verksamhet som fungerar väl. Bibelkommissionen skall flyttas från utbildnings- till civildepartementet. I propositionen saknas motiv för detta, men utskottsmajoriteten anser att det är naturligt att kommissionen förs över till kyrkoenheten inom civildepartementet. Bibelkommissionen själv ser ingen fördel i detta, och det gör inte heller de kyrkliga organ som yttrat sig i frågan.

Det förelås nu också en förändring när det gäller finansieringen av bibelkommissionens arbete. Kyrkofonden skall kopplas in och i varje fall delvis stå för kostnaderna. Nu är det ju så, att kyrkofonden är avsedd för svenska kyrkans verksamhet. Bibelkommissionen har, som jag tidigare sagt, en mera allmänskulturell uppgift. Det har varit en styrka i översättningsarbetet att detta har kunnat ske med den hittillsvarande finansieringen. Det sägs visserligen att kyrkofonden skall kompenseras. Men oklarheten i detta skapar osäkerhet både när det gäller finansieringen i framtiden och i fråga om t. ex. bibelfonden, som ju indirekt berörs av det nya finansieringssättet.

Fru talman! Det finns alltså starka skäl att avslå utskottsmajoritetens förslag när det gäller finansieringen av bibelkommissionen, varför jag yrkar bifall till reservation 4 vid kulturutskottets betänkande nr 14.

Anf. 66 KARL BOO (c):

Fru talman! Före 1983 skedde en skatteutjämning till kyrkliga kommuner dels genom ett statligt skatteutjämningsystem, dels genom att vissa löne-kostnader utjämnades över kyrkofonden.

Fr. o. m. 1983 sker skatteutjämningen över kyrkofonden. Ett av skälen till förändringar av skatteutjämningen till kyrkliga kommuner var att det statliga systemet baserades på bedömningen av de kyrkliga kommunernas ekonomiska situation 1973. För att behålla värdet uppräknades bidragen 5 % per år.

Det innebar att systemet var okänsligt för förändringar i församlingarnas och pastoratens skatteunderlagsutveckling, som självklart varit betydande under de gångna tio åren.

Det från 1983 gällande skatteutjämningsystemet över kyrkofonden bygger liksom den kommunala skatteutjämningen på en skattekraftsgaranti. I grundgarantin ingår geografiskt betingade kostnader och skäl.

Garanterad skattekraft i procent av medelskattekraften varierar mellan 98 i större delen av landet och upp till 119 längst upp i norr.

Finansieringen av skatteutjämningen skedde och sker genom att kyrkoavgiften höjdes från 10 till 16 öre och att de statliga kostnaderna för tidigare skatteutjämning, 88 miljoner, överfördes till kyrkofonden.

När nu regeringen föreslår att statliga bidrag till kyrkofonden skall avvecklas under en tvåårsperiod betyder detta att finansieringen urholkas och skatteutjämningen, som betyder så mycket för många fattiga församlingar, äventyras.

Redan innevarande år är det svårt att balansera kostnader för utjämningen med intäkterna över kyrkofonden. Försvinner ytterligare nära 90 miljoner blir läget rent prekärt.

Redan höjningen av kyrkoavgiften med 6 öre var en fin solidaritetsförklaring från kyrkans olika församlingar. Kyrkomötet har också sagt att det torde vara rimligt att dessa pengar, 88 miljoner, fortfarande utgår till kyrkofonden. Det kan vara svårt att över kyrkans utdebitering ytterligare utjämna kostnaderna.

Här i riksdagen är det endast centern som följer upp denna sin egen men också kyrkomötets uppfattning. Har inte övriga partiers ledamöter i riksdagen någon kontakt med ledamöterna i kyrkomötet? Eller vågar man säga att de talar med två tungor, en i kyrkomötet och en i riksdagen?

Utskottsmajoritetens motivering för avslag på centerns partimotion är också ytterst tunn. På tre rader – nej, tre och en halv rad – åberopar man förra årets förutskickningar och avstyrker motionen.

I detta sammanhang kan erinras om att regeringen nu framlagt en proposition som innebär att skatteunderlaget från juridiska personer helt skall avräknas till staten. Vi kan från centern instämma i detta, men för kyrkans del betyder det en förändring och ett inkomstbortfall på ca 170 milj. kr. Med den utveckling vi nu har kan detta belopp bli betydligt högre under kommande år. Kompensationen föreslås endast utgå med 85 miljoner, alltså med 50 %. Det blir ytterligare ett hårt slag för de små församlingarna och deras arbete och förutsättningar.

Med det sagda, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

När det gäller medelsanvisningen för nästa år till trossamfund menar vi att man inte tagit hänsyn till den förändring i utbetalningsperiodiseringen som innebär ränteförluster för trossamfunden. Vi menar att det är angeläget att man på tilläggsstat kommer med förslag om kompensation för de uteblivna ränteinkomsterna.

Det tidigare utgående ordinarie anslaget till anskaffande av lokaler för trossamfund har dragits ned ganska väsentligt. Skälet härtill är de extra pengar som betalades ut till följd av arbetsmarknadspolitiska bedömningar. Vi menar från reservanternas sida att det är orimligt att göra en sådan neddragnings av de årliga bidragen, då det försvårar planeringen. I alla de områden där man inte kan åberopa sysselsättningsskäl uppstår självfallet mycket betydande bekymmer. Vi föreslår därför att det tidigare årliga anslaget räknas upp med 3 %.

Med detta ber jag att få yrka bifall också till reservationerna 1, 2 och 4.

Anf. 67 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! I år har det varit en osedvanligt oskicklig hantering av kyrkofrågorna. Jag förstår att kyrkoministern i dag föredrar att hålla sig borta från kammaren.

Regeringen har behandlat anslagen till de fria trossamfunden på annat sätt än anslagen till andra folkrörelser. Jag tänker då särskilt på kompensationen för ränteförlusterna till följd av de ändrade utbetalningsreglerna.

Företrädare för departementet har vid en utfrågning inför utskottet erkänt att detta var en "miss" i budgethanteringen och att man skall bättra sig till nästa år. Priset betalas dock av trossamfunden. Det är obegripligt att man i departementet kan "missa" ett så elementärt krav som detta.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Regeringen har också lyckats göra en kraftig nedskärning av bidraget till kyrkobyggnation. I fjol var det 12 450 000 kr., i år 6 500 000 kr. Nedskärningen motiveras med det extra statsbidrag som tillkom av sysselsättnings-skäl och som bara gällde vissa län. Det är naturligtvis orimligt att – utan förvarning – dra ned anslaget så kraftigt. De som hade förväntat sig att kunna sätta i gång kyrkobyggen under det kommande året kan inte göra det.

Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund har i en skrivelse till utskottet, rik på slagkraftiga argument, protesterat häftigt. Särskilt pekar nämnden på konsekvenserna för invandrarnas trossamfund, som ofta arbetar i områden som inte prioriteras ur sysselsättningssynpunkt.

Riksdagens ledamöter kan förhindra att dessa negativa konsekvenser uppkommer genom att rösta på reservation 2, som jag härmed yrkar bifall till.

Mest olycklig är dock hanteringen av bibelkommissionen.

På några undanstoppade rader i civildepartementets bilaga till budgetpropositionen antyds att bibelkommissionen skall flyttas från utbildningsdepartementet till civildepartementet. Det må väl vara att den nya ledningen i utbildningsdepartementet inte kan ta hand om en sådan här angelägenhet, men värre är att det samtidigt sägs att hälften av kostnaderna för bibelkommissionen skall belasta kyrkofonden. Kostnaderna beräknas för den återstående tioårsperioden bli minst 15 milj. kr. I detta sammanhang antyds också att kyrkofonden skall få ersättning i form av royaltyintäkter i samband med utgivningen av Gamla testamentet.

Mot detta förslag finns många invändningar.

Bibelöversättningen är en allmänskulturell och ekumenisk angelägenhet, inte en fråga för svenska kyrkan, till vilken ju kyrkofonden är knuten.

Riksdagen har dessutom, för fyra år sedan, enhälligt godkänt ett avtal mellan staten å den ena sidan och Svenska bibelsällskapet, Liber Grafiska AB, Svenska bokförläggareföreningen och Kristna bokförläggareföreningen å den andra. Detta avtal reglerar utgivningen av både Nya testamentet och Gamla testamentet.

Nu vill regeringen riva upp avtalet. Men vad är det som säger att de andra parterna är beredda att acceptera de villkor som regeringen ensidigt vill fastställa?

Ett av problemen i samband med tillkomsten av detta avtal var att det inte råder någon säkerhet om upphovsrätten till texten. Många hävdar att den var fri, eftersom utgivningen skett genom ett statligt utredningsbetänkande. Man skulle alltså kunna tänka sig en situation där man ger ut översättningen utan att vara bunden till något avtal. Det avtal som det här är fråga om tillkom efter långvariga förhandlingar, där man i godo gjorde upp med

utgångspunkt från att man inte tvistade om huruvida upphovsrätt förelåg eller ej.

Vid en hearing inför kulturutskottet sökte företrädare för departementet hitta principiella skäl för både byte av departement och byte av finansieringsmetod. Det blev en något ansträngd övning. Detta är en besparingsåtgärd, som finansdepartementets skickliga handläggare har lurat på aningslösa och troskyldiga företrädare för civildepartementet.

Förändringen och besparingarna föreslås utan att någon kontakt har förevarit med bibelkommissionen – eller med Svenska bibelsällskapet, eller med Svenska kyrkan, som närmast berörs av kyrkofonden.

Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 4.

Av en händelse, fru talman, fick jag just i dag mitt exemplar av den senaste utgåvan av bibelkommissionen, Nio bibelböcker. Det vore synd att sluta mitt inlägg utan att citera några rader ur denna förträffliga skrift, som jag tycker att staten kan ha råd att betala även i framtiden. Ur den apokryfiska skriften Salomos vishet:

Strålände och oförgänglig är visheten.
Hon är lätt att se för dem som älskar henne,
man finner henne om man bara vill söka.

Anf. 68 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! När det gäller kulturutskottets betänkande 1983/84:14 vill jag först yrka avslag på samtliga motioner och reservationer i betänkandet samt yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet. När det gäller meningsmot-sättningarna skall jag behandla dem i tur och ordning.

1. *Bidrag till trossamfund.* I en skrivelse som kommit in från samarbets-nämnden – den nämnd där det finns representanter från alla samfund eller grupper som är anslutna till eller samarbetar med Sveriges frikyrkoråd – påpekas att när det gäller statsbidrag har trossamfunden behandlats annor-lunda än idrottsrörelsen, ungdomsorganisationerna och bildningsförbunden. Skillnaden består i att de sistnämnda organisationerna har fått större kompensation för ränteförluster till följd av ändrade utbetalningsrutiner. Regeringen avser att inför budgetarbetet för budgetåret 1985/86 samordna prövningen av frågan, så att samma principer skall gälla för alla folkrörelser. Utskottet understryker vikten av att så sker.

Utskottet tillstyrker emellertid den föreslagna medelsanvisningen på 33,85 milj. kr., eftersom budgetsituationen inte ger utrymme för ytterligare medelstillskott.

2. *Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund.* Till religiös verksam-het utgår särskilt lokalbidrag. Detta bidrag gäller för anordnande av lokal genom nybyggnad, ombyggnad eller köp, genomgripande upprustning av befintlig lokal samt anskaffande av inventarier i samband med anordnande av lokal. Lokalbidraget prövas av samarbetsnämnden. Det maximala beloppet är 30 % av skäligena kostnader, dock högst 600 000 kr. för varje församling. För budgetåret 1982/83 har endast kunnat beviljas 70 % av maximala bidrag.

Hösten 1983 anvisade riksdagen på regeringens förslag ytterligare 13 milj. kr. för anskaffande av lokaler för trossamfund i de av arbetslöshet hårdast drabbade länen. Därav avsåg 2 milj. kr. bidrag till handikappanpassning av lokaler för trossamfund i samma län.

När det gäller utvecklingen under de senaste åren har samarbetsnämnden i en skrivelse visat att lokalbidragets och ansökningsvolymen har utvecklats på följande sätt: Från 1979/80 till 1982/83 var antalet ansökningar 87, 97, 85 och 88. Variationen i anslagets storlek var mellan 10,8 och 11,15 milj. kr. Budgetåret 1983/84 ökade antalet till 126 och summan till 22,45 milj. kr., vilket till största delen berodde på de prioriterade länen.

Detta är naturligtvis ingen normal, återkommande utveckling. Samarbetsnämnden påpekar därför:

För det första: Planeringen för alla berörda blir utomordentligt nyckfull, om extra sysselsättningsinsatser av det slag som beviljades 1983/84 tas till intäkt för kraftiga reduceringar av det ordinarie anslaget.

För det andra: Om sysselsättningspolitiska skäl skall få en avgörande inverkan på lokalbidragets storlek, kommer stora orättvisor att uppstå beroende på i vilket län församlingen eller församlingarna hör hemma.

För det tredje: Skillnaderna i bidragsvillkoren jämfört med allmänna samlingslokaler kommer att öka.

För nästa budgetår föreslår regeringen en väsentlig nedskärning av medelsanvisningen under anslaget, till stor del på grund av de genom det extra anslaget tidigarelagda byggnadsarbetena.

Utskottet vill här understryka vad som anförts i samarbetsnämndens skrivelse om statsbidrag – att en nedskärning av det ordinarie anslaget kan medföra nackdelar för finansieringen av projekt som är belägna i icke-prioriterade län och som därmed inte kan erhålla sysselsättningsmedel. Utskottet utgår därför från att regeringen vid sina överväganden rörande statsbudgeten för budgetåret 1985/86 prövar de synpunkter Samarbetsnämnden har anført.

Här skulle man kunna lägga till ett uttalande av civilministern i början av det här året. Om det blir aktuellt med ytterligare åtgärder, sade civilministern i januari, för att stimulera sysselsättningen – och mycket talar självfallet för det – bör även då övervägas extra bidrag till lokaler för trossamfund. Det skriver inte regeringen i en budgetproposition, vilken framläggs i kärva budgettider, om det inte finns allvarliga avsikter bakom uttalandet. Jag tror att vi har snara besked att vänta inom detta område.

3. *Bidrag till kyrkofonden på grund av indragna skatteutjämningsmedel.* Här kan man kort och gott hänvisa till förra årets proposition och vad som beslutades av riksdagen. Man sade att för andra halvåret 1984 bör bidrag utgå med samma belopp som för andra halvåret 1983, dvs. med 44 milj. kr. Kyrkomötet har yttrat att oförändrat belopp bör utgå t. v. och att frågan om minskning eller slopande av anslaget bör tas upp på nytt när strukturutredningens arbete slutförts – och det har inte slutförts än.

Utskottet ställer sig bakom detta förslag, som inte är någon sensation utan alltså har varit klarlagt sedan ett år tillbaka.

Fru talman! Så till den sista punkten i detta betänkande, som gäller *bibelkommissionen*. Jag vill först beröra frågan om tillhörigheten.

Reservanterna tycker att det är märkligt att utredningen flyttas från utbildnings- till civildepartementet. En liten bakgrund: Bibelkommissionen tillkallades den 1 december 1972 av kyrkoministern Alva Myrdal. Kommissionen tillhörde kyrkoenheten inom utbildningsdepartementet, tills enheten år 1977 flyttades till kommundepartementet. Utskottet finner det nu självklart att bibelkommissionen förs tillbaka till kyrkoenheten, som sedan 1982 ingår i civildepartementet.

Slutligen några ord om finansieringen. Vi kan lugnt säga att översättningen av Bibeln riktar sig till åtminstone tre olika intresseområden, nämligen det allmänskulturella området, självfallet svenska kyrkan och lika självfallet de andra kristna trossamfundet. Medlen för täckande av bibelkommissionens kostnader förskotterades de första åren av kyrkofonden. Enligt ett riksdagsbeslut våren 1976 delas kostnaderna för bibelkommissionens arbete mellan kyrkofonden och staten. Jan-Erik Wikström borde veta att så har skett.

Fru talman! Utskottet finner det naturligt att kyrkofonden även i fortsättningen är med och delar på kostnaderna för bibelöversättningen, som denna gång gäller Gamla testamentet.

Anf. 69 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Jag vill bara konstatera att det nuvarande systemet har visat sig att fungera mycket bra, både när det gäller departementstillhörighet och när det gäller finansieringssättet. Nu föreslår regeringen och utskottsmajoriteten att kommissionen skall byta departement och finansiering. Detta har skett utan att man haft kontakt med berörda parter, i första hand med bibelkommissionen men även med Bibelsällskapet och Svenska kyrkan. Då vill jag fråga Gunnar Thollander, som är representant för utskottsmajoriteten här: Vad är det för fel på det nuvarande systemet, och på vilket sätt blir det bättre sedan bibelkommissionen bytt departement och finansieringssätt?

Anf. 70 KARL BOO (c):

Fru talman! Gunnar Thollander hänvisade till 1983 års riksdagsbeslut när han försökte förklara utskottsmajoritetens motivering till avslag på centerns partimotion i frågan. Jag tycker att det vore riktigare att hänvisa till 1982 års riksdagsbeslut, som ju var utgångspunkten för det nya systemet till skatteutjämning via kyrkofonden. Det var då man slog fast hur finansieringen skulle ske, och det var då man lade fast riktlinjerna för hur man skulle förstärka de fria församlingarnas ekonomi genom ett nytt skatteutjämningsystem. Det är ganska långsökt att hänvisa till strukturutredningen. Dess arbete pågår ju. Den remissomgång som har varit har hittills lett till över 2 000 remissvar. Vi kan redan nu notera att överväldigande delen inte vill ha någon strukturförändring på det lokala planet. Det betyder självfallet att lösningarna till utjämning den vägen kommer att bli ganska ringa. Man får ju inte bättre skatteunderlag om man slår ihop en rad fattiga församlingar till en större enhet, för den är precis lika fattig som församlingarna var för sig.

Sedan vill jag kort kommentera Gunnar Thollanders argumentation när det gäller pengarna till de lokala trossamfunden. Det var rätt skönt att höra Gunnar Thollanders motivering i fråga om detta avsnitt i betänkandet. Det stämmer helt överens med vad vi skriver i reservationen. Jag bara väntade att Gunnar Thollander skulle yrka bifall till reservation 2. Det hade varit konsekvent med tanke på den mycket goda motivering som Gunnar Thollander anförde.

Anf. 71 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag letade i Gunnar Thollanders anförande efter några motiv till de ståndpunkter som utskottsmajoriteten har intagit. Jag kunde inte finna dem. Det är inte så lätt, för sanningen är ju mycket enkel: finansministern slog knockout på civilministern när det gäller kyrkoärenden. Man har alltså låtit kyrkoärendena drabbas av besparingar av långt hårdare slag än vad som är fallet på många andra håll i statsbudgeten. Nu har ju politiken sitt offerväsen, och då skall Gunnar Thollander – som jag känner som en oförvitlig och av idealitet präglad person – försvara denna åtgärd. Det är inte särskilt lustigt. Jag måste säga att min beundran för Gunnar Thollanders solidaritet är lika omfattande som min kritik av den regeringspolitik han söker försvara.

Anf. 72 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! Först till Lars Hjertén: Vi tycker att det är fullt normalt att detta hör hemma inom kyrkoenheten. Därför förs detta över till civildepartementet, och därmed tillbaka till kyrkoenheten. Det är svar på den frågan.

Till Karl Boo: När det pågår en strukturutredning – i detta fall är den nu mitt uppe i sitt arbete – bör man väl i alla fall ta hänsyn till det arbete som pågår? Jag sitter själv med i de här cirklarna, som arbetar över hela Sverige när det gäller församlingen i framtiden.

Självfallet tror jag att det finns en möjlighet att även svaga församlingar kan bli starkare tillsammans. Delvis kan jag hålla med om att svaga församlingar alltid är svaga. Men man kan göra förändringar, och det här utredningsmaterialet visar att man kan göra det. Det vore väl dumt att föregripa det arbetet nu utan att i första hand ta del av utredningens resultat.

Jan-Erik Wikström säger att kyrkan är den som har fått ta de största stötarna när det gäller åtstramning. Jag har över huvud taget inte räknat ut hur många stötar kyrkan har tagit i förhållande till andra. Men det är känt att vi nu har ett allmänt hårt klimat och att åtstramning och bantning förekommer överallt.

I grunden är jag emot att kyrkan skall drabbas så hårt att den lider. Men jag måste samtidigt svara att jag i grunden är av den åsikten att alla områden måste ställa upp när vi har problem i ett samhälle. Jag har inget belägg för – jag vet inte om Jan-Erik Wikström har det – att kyrkan har drabbats hårdare än andra områden. Jag tycker nog inte det. Jag menar att det här är åtgärder som man kan vidta.

Anf. 73 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Gunnar Thollander säger att vi tycker att det är naturligt att man för över bibelkommissionen från utbildningsdepartementet till civildepartementet och att kyrkofonden får ta på sig en del av kostnaderna för översättningen. Då är väl att märka att vi i detta sammanhang är socialdemokraterna och kommunisterna i kulturutskottet, som är regeringens förlängda arm.

Närmast berörda part, bibelkommissionen, håller inte alls med om detta utan har skrivit ett brev i vilket man framför en helt annan syn. Jag skulle tro att majoriteten av berörda parter ute i landet inte heller delar kulturutskottsmajoritetens uppfattning i den här frågan.

Jag tycker att det här är ett felaktigt sätt att behandla denna för hela svenska folket mycket viktiga angelägenhet. Man gör markeringen att detta inte på samma sätt som hittills är en allmänskulturell angelägenhet. Detta kan ju uppfattas som att översättningen i framtiden blir mer en inomkyrklig angelägenhet – och det tycker vi är mycket olyckligt.

Anf. 74 KARL BOO (c):

Fru talman! När Gunnar Thollander, regeringen och majoriteten i utskottet här föreslår förändringar när det gäller finansieringen av skatteutjämningen medan utredning pågår, är det mycket inkonsekvent. När man nu håller på med en utredning vore det då inte bättre, Gunnar Thollander, att låta den arbeta färdigt enligt de gamla premisser som 1982 års riksdagsbeslut innebar när det gällde finansieringen av den nuvarande skatteutjämningen över kyrkofonden?

Vi får väl se vad utredningens förslag innebär och vad behandlingen därefter kan ge för resultat. Men så mycket torde man ändå kunna förstå av det pågående remissarbetet som att den tvångsvisa kommunsammansläggningen har skrämt många församlingar.

Särskilt tror jag att det är tvånget i förändringarna, som avskräcker oerhört många. Det kan vara en lärdom för framtiden.

Jag vill mycket starkt markera att detta inte är det enda området. Vi har diskuterat ett annat tidigare i dag och ytterligare ett kommer. Det gäller skatteunderlaget från juridiska personer, och det blir ytterligare en smäll för kyrkan. Sammantaget rör det sig om summor som per år räknat kan ligga mellan 170 milj. kr. och 200 milj. kr. Det är ett stort inkomstbortfall för kyrkan, vilket självfallet måste få konsekvenser.

Anf. 75 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Ja, Gunnar Thollander, visst är det svårt att spara. Jag tycker emellertid att man gjort några elementära misstag i det här fallet. Det första är att man har sparat på kyrkofonden utan att ha kontakt med svenska kyrkan. Det lönar sig inte i längden att hålla på med sådana dräpdrag utan att man har sedvanlig kontakt.

Det andra misstaget är att man har tagit bibelöversättningen som ett sparobjekt. Jag vill dock tro att det huvudsakligen är aningslöshet i

civildepartementet som ligger bakom detta. Jag kan inte tänka mig att om det suttit någon företrädare för broderskapsrörelsen, som Gunnar Thollander också företräder, i civildepartementet, man ens hade kommit på denna vilda tanke. Så illa är det väl ändå inte med den svenska statsbudgeten att man måste klämma till med en besparing som drabbar kyrkofonden, Bibelsällskapet och bibelöversättningen. Med litet större fantasi och litet större envishet hade man kunnat hitta någon annan post.

Nu finns det alltid en möjlighet att rätta till detta. Den här räkningen skall ju inte göras upp än på några år. Jag hoppas därför att Gunnar Thollander till kyrkoministern skulle kunna förmedla en vädjan om att han omprövar detta. Här kan han räkna med stöd från mycket stora grupper i Sverige. Det är alldeles onödigt att det skall bli politisk strid på denna punkt. Jag utgår från att det har varit fråga om aningslöshet och ett misstag ifrån kyrkoenhetens sida.

Anf. 76 GUNNAR THOLLANDER (s):

Fru talman! Först till Lars Hjertén. Jag har egentligen redan redogjort för inställningen när det gäller kommissionen och var den hör hemma.

Till Karl Boo vill jag säga att ingen skrämsel finns i det arbete som nu pågår. Jag tror att man skulle ha sagt ifrån mycket kraftigare redan tidigare. Det här beslutet är dock ett år gammalt, liksom den information man har gått ut med.

Till Jan-Erik Wikström vill jag slutligen bara säga att jag inte kan uppleva att det har delats ut några dråpslag. Jag tror att Jan-Erik Wikström är litet för dramatisk när han talar om dråpslag.

Jag kan avrunda med att säga att det i min konfirmationsbibel stod så här: Om någon slår dig på den ena kinden, så vänd den andra till. Kanske kan vi lösa de här frågorna om vi resonerar i den sinnesstämningen.

Anf. 77 KARL BOO (c):

Fru talman! Jag måste säga att det förvånar mig något att Gunnar Thollander säger: Varför sade ni inte ifrån i fjol? Har Gunnar Thollander helt missat att vi då väckte en motion från centern? Vi sade ifrån lika starkt som vi gör i år att vi inte kan acceptera denna skatteindragning. Därutöver har kyrkomötet två år i rad uttalat som sin bestämda uppfattning att de här pengarna borde tilldelas kyrkofonden för att den skall kunna klara sin finansiering.

Sedan vill jag bara kommentera Gunnar Thollanders tidigare redovisning när det gäller frågan om bidrag till trossamfundens lokaler. Det är givetvis så, att det för de lokaler som ligger utanför de prioriterade sysselsättningsområdena kommer en ytterligare påspädning, som civilministern annonserade. Om den sedan skall avräknas på nästa års ordinarie bidrag, blir det ännu större svårigheter för trossamfundet att planera sin byggverksamhet. Det tycker jag skulle vara synnerligen olyckligt. Därför hoppas jag verkligen att riksdagen går med på bifall till reservation 2.

Anf. 78 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Vi politiker får finna oss i att tåla örfilar. Men varför skulle man smälla till Svenska bibelsällskapet och kyrkofonden?

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 2 (bidrag till trossamfund)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 231 röster mot 64 för utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 1 av Karl Boo m. fl.

Punkt 3

Mom. 1 (medelsanvisningen till Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Karl Boo m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 4 (bidrag till kyrkofonden på grund av indragna skatteutjämningsmedel)

Utskottets hemställan bifölls med 248 röster mot 46 för reservation 3 av Karl Boo och Stina Gustavsson.

Punkt 6

Mom. 1 (finansieringen av bibelkommissionen)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 137 för reservation 4 av Ingrid Sundberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

18 § Föredrogs

Kulturutskottets betänkanden

1983/84:15 Anslag till internationellt-kulturellt samarbete (prop. 1983/84:100 delvis)

1983/84:16 Vissa frågor rörande Sveriges samarbete med Unesco (prop. 1983/84:108)

Vad utskottet hemställt bifölls.

19 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1983/84:2750 av Kerstin Ekman m. fl.

1983/84:2751 av Margareta Gard

1983/84:2752 av Eric Hägelmark m. fl.

1983/84:2753 av Lars Tobisson m. fl.

1983/84:2754 av Lars Werner m. fl.

Nr 118

Torsdagen den
5 april 1984

*Anslag till kyrkliga
ändamål*

1983/84:2755 av *Per-Ola Eriksson*
1983/84:2756 av *Kurt Hugosson m. fl.*
1983/84:2757 av *Gunnar Björk* i Gävle *m. fl.*
Det militära försvarets fortsatta utveckling, m. m. (prop. 1983/84:112)

*Meddelande om
interpellation*

1983/84:2758 av *Lars Werner m. fl.*
1983/84:2759 av *Sven Henricsson*
1983/84:2760 av *Rune Torwald m. fl.*
1983/84:2761 av *Staffan Burenstam Linder m. fl.*
Förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1983/84 (prop. 1983/84:125)

20 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställts

den 5 april

1983/84:141 av *Sten Sture Paterson* (m) till utrikesministern om tvångsflyttningen av arbetslösa i Tanzania:

Ineffektiv administration och doktrinär näringspolitik har fört Tanzania in i en allt djupare ekonomisk kris. Denna tar sig uttryck i brist på baslivsmedel, vikande produktionssiffror för exportgrödor, sjunkande produktivitet inom industrisektorn, försämrad bytesbalans, brist på reservdelar och råvaror, nedsliten transportapparat och ökad korruption.

För vanliga människor har denna utveckling lett till svåra påfrestningar, även direkta försörjningssvårigheter. Ej minst drabbade är alla de som lämnat jordbruksbyarna och dragit in till städerna lockade av hägrande förtjänster vid någon industri. Allt fler går i dag arbetslösa och lever i ren misär.

Tanzaniska regeringen genomförde 1983 en kampanj för bättre utnyttjande av de mänskliga resurserna. En förutsättning för kampanjen var en samma år antagen, ny lag "lagen om de mänskliga resursernas deployment". Lagen föreskriver att alla personer som ej har ett av staten godkänt arbete skall återbördas till sin hembygd eller sysselsättas vid statsfarmer. I oktober förra året tillämpades den första gången, och en legal tvångsflyttning av arbetslösa ägde rum. Enligt planerna sägs att närmare 400 000 av Dar es Salaams befolkning flyttas ut på detta sätt, vilket stöder uppgifter på att en ny tvångsflyttning svåg följer inom kort.

Deployeringslagen innebär en allvarlig inskränkning av de mänskliga fri- och rättigheterna. Den vittnar om en utveckling bort från demokrati och ett närmande till det totalitära samhällssystemets folkförtryck.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anhåller jag att till utrikesministern få ställa följande frågor:

Answer utrikesministern att deployeringslagen i Tanzania bidrar till en

demokratisk utveckling i landet?

Kan bakgrundssituationen till lagen ha uppkommit med stöd av felaktigt inriktad utvecklingshjälp?

Nr 118

Torsdagen den
5 april 1984

21 § Meddelande om frågor

*Meddelande om
frågor*

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 april

1983/84:479 av *Tore Nilsson* (m) till kommunikationsministern om priserna på inrikesflygets Norrlandslinjer:

Riksdagen behandlar just nu frågan om fritid och rekreation. Betydelsen av goda kommunikationer måste därvid beaktas.

Glesbygdsberedningen har, enligt sina direktiv, tagit upp nödvändigheten av att landets avlägsna delar gynnas vad kommunikationer beträffar. Flyget är en viktig faktor då det gäller både turism och glesbygdens livsmöjligheter.

Det är därför chockerande att Norrlandsförbundets utredning om flygpriserna i landet visar att resorna på Norrland med flyg är relativt dyrare än andra linjer.

Avser statsrådet att med anledning av denna utredning överväga åtgärder som ger glesbygden och i synnerhet Norrland rättvisa?

1983/84:480 av *Filip Fridolfsson* (m) till finansministern om löntagarfondernas effekt på årets avtalsrörelse:

Ett av de viktigaste argumenten för löntagarfondernas införande var att de skulle verka återhållande på lönerörelsen. I den pågående avtalsrörelsen tyder emellertid ingenting på att löntagarfonderna haft någon som helst återhållande effekt på lönekraven och avtalen.

Vilken effekt har löntagarfondernas införande haft i årets avtalsrörelse?

1983/84:481 av *Alf Wennerfors* (m) till finansministern om den löneledande rollen i årets avtalsrörelse:

I flera sammanhang har statsråd uttalat sig för att parterna i den konkurrensutsatta sektorn bör sluta avtal före parterna i den offentliga. Den konkurrensutsatta sektorn bör med andra ord vara löneledande.

I den pågående avtalsrörelsen har regeringen tillämpat det motsatta tillvägagångssättet. De första avtalen slöts mellan parterna inom den offentliga sektorn.

Med hänvisning till det anförda ställer jag följande fråga till finansminister K.-O. Feldt.

Vilka skäl förelåg i den pågående avtalsrörelsen för att frånga den uttalade principen om att den konkurrensutsatta sektorn skall vara löneledande?

Torsdagen den
5 april 1984

*Meddelande om
frågor*

1983/84:482 av *Hugo Hegeland* (m) till finansministern om framtida besparingar i den statliga budgeten:

Om Sveriges ekonomi skall komma i balans krävs, enligt flertalet ekonomiska experter, årliga besparingar i den statliga budgeten på betydande belopp. Finansdepartementets egna ekonomer anser sålunda i LU 84 att det krävs årliga besparingar fram till 1990 på minst 6 miljarder kronor. Riksbankschefen anser att det krävs besparingar budgetåret 1984/85 på minst 10 miljarder.

Är det också finansministerns uppfattning att betydande besparingar behövs? Vilken inriktning bör i så fall dessa besparingar ha?

1983/84:483 av *Anders Högmark* (m) till finansministern om ökningen av lönekostnaderna:

Såväl i årets finansplan som i långtidsutredningen, LU 84, understryks mycket klart vikten av att arbetskraftskostnaderna ökar i väsentligt lägre takt än vad som varit fallet under senare år. Nivån 5–6 % har angivits som ett riktmärke. Om ökningen av arbetskraftskostnaderna överstiger dessa tal äventyras allvarligt förutsättningarna för att återställa balansen i den svenska ekonomin enligt såväl årets finansplan som LU 84.

De ingångna avtalen på den offentliga sidan innebär, enligt arbetsgivarnas egna officiella beräkningar, en total ökning av arbetskraftskostnaderna för 1984 med 6,85 % för staten och i genomsnitt 7,5 % för hela den kommunala sektorn, allt under förutsättning att löneglidningen ej överstiger 2 %. Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till finansministern:

Anser finansministern, att de arbetskraftskostnadsökningar som de offentliga arbetsgivarna nu redovisar överensstämmer med de ökningar som i regeringens finansplan angavs som maximalt möjliga att förena med inflationsmålet 4,3 % i december 1984?

1983/84:484 av *Margit Gennser* (m) till finansministern om följsamhetsklausulen i löneavtalen:

1970-talets genomsnittliga tillväxttal för timförtjänsten för samtliga löntagare låg mellan lägst 7–8 % och högst 15 %. Avtalsrörelserna 1975 och 1984 har betydande likheter. De första löneavtalen som den offentliga sektorn slöt bägge åren låg på en hög nivå. 1984 års avtal innehåller dessutom klausuler som tillförsäkrar de offentliganställda samma löneutveckling som industrin. Avtal har sedan träffats på en lika hög, eller högre, nivå på den privata arbetsmarknaden.

I LU:s katastrofscenari beräknas timlöneökningen 1984 till ca 9 %. Katastrofalternativet är helt enkelt uppgjort med utgångspunkt i 1970-talets erfarenheter. De löneökningar som blir resultatet av årets avtal leder till höjningar på 9–10 %.

I finansplanen för budgetåret 1983/84 betonades att följsamhetsklausuler bör undvikas i löneavtalen. De är både inflationsdrivande och skapar en stel arbetsmarknad.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande frågor:

1. Har finansministern ändrat uppfattning vad gäller följsamhetsklausuler i löneavtalen?
2. Vilka åtgärder ämnar finansministern vidta för att undvika en upprepning av utvecklingen 1974 och 1975? Hur skall LU:s skräckalternativ undvikas?

1983/84:485 av *Bengt Wittbom* (m) till finansministern om rörligheten på arbetsmarknaden:

Rörligheten på arbetsmarknaden har under en följd av år minskat. Detta har fått till följd att arbetsmarknaden fungerar allt sämre, med ökad strukturell arbetslöshet som resultat. En väsentligt ökad rörlighet på arbetsmarknaden är en grundförutsättning för att det skall vara möjligt att nå ekonomisk balans under 1980-talet. Detta är en stor del av landets samlade ekonomiska expertis enig om. Också regeringen ansluter sig i den nyligen publicerade långtidsutredningen till detta synsätt.

En viktig erfarenhet från 1970-talet är att den traditionella arbetsmarknadspolitiken inte förmår att skapa tillräcklig rörlighet. Rörligheten bestäms av andra viktiga faktorer, t. ex. lånebildningen och lönestrukturen.

Är det möjligt att få till stånd en tillräckligt stor rörlighet på arbetsmarknaden med nuvarande lönestruktur?

Vilka åtgärder är finansministern beredd att vidtaga, inom i första hand den offentliga sektorn, för att få till stånd en lönebildning som förmår att skapa tillräcklig rörlighet på arbetsmarknaden och därmed verkliga förutsättningar för att vi skall kunna uppnå ekonomisk balans under 1980-talet?

1983/84:486 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till finansministern om den framtida arbetsmarknadspolitikens mål:

I den av finansdepartementet utarbetade långtidsutredningen (LU) behandlas bl. a. den framtida arbetsmarknadspolitiken. Målsättningen enligt LU är full sysselsättning. Samtidigt konstaterar LU att full sysselsättning anses ha uppnåtts om dagens arbetslöshetssiffror avseende den öppna arbetslösheten minskas till 2 %. I LU:s s. k. balansalternativ förutsätts vidare ingen ekonomisk politik som syftar till att nedbringa dagens höga dolda arbetslöshet, utan man måste i framtiden acceptera denna höga nivå.

Kan finansministern inför kammaren redovisa innebörden i regeringens mål om full sysselsättning?

Delar finansministern LU:s uppfattning om att den dolda arbetslösheten kan ligga kvar på dagens nivå?

Nr 118

22 § Kammaren åtskildes kl. 15.41.

Torsdagen den
5 april 1984

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert